

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 45 Volume: 9 Issue: 45

Ağustos 2016 August 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ESKİ TÜRKÇEDEN ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİNE OKSİMORON ÖRNEKLERİ FROM OLD TURKISH TO OLD ANATOLIAN TURKISH EXAMPLES OF OXYMORON

Hasan İSİ*

Öz

Bu çalışmada, birbiriyle çelişkili ya da zıt kavramların bir arada kullanılarak oluşturduğu tamlama biçimindeki ifadeler topluluğu olan oksimoron ele alınmıştır. Tezat sanatı içerisinde yer alan oksimoron, kavram karşıtlığına dayanan iki zıt ifadenin birleşerek yeni bir anlama yol açtığı edebî sanatlardan biridir. Başta roman, hikâye, şiir ve tiyatro olmak üzere edebî türlerde sıklıkla kullanılan bu sanat, basın dilinde ve reklamcılıkta da etkisini hissettirmektedir. Çoğu araştırmacıya göre, bu sanat eğitilmiş kişilerin anlayabileceği bir dil özelliğini taşımaktadır. Özellikle Batılı araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalar, oksimoronun edebî olarak gelişkin bir dile sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle Richard Lederer, Yeshayahu Shen ve René Girard'ın yapmış olduğu çalışmalar, oksimoron sanatının gramatikal ve semantik yönünü belirlemesi bakımından önemlidir. Türk araştırmacıların bu sanat hakkındaki görüşleri genellikle tanıtıcı bir özellik taşımaktadır. Bu çalışmada oksimoron yapılar, şiir bağlamında ele alınmıştır. Bu çalışmada oksimoron yapıların Türk şiiri açısından uzun bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir. Eski Türkçe döneminde düzyazıda görülmeye başlayan oksimoron sanatı, Orta Türkçe Döneminden itibaren şiirde etkisini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Oksimoron, Kavram Karşıtlığı, Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi.

Abstract

In this study, which is contradictory with each other in the form of phrases or expressions created using a combination of opposites, oxymoron is discussed. Located in contrast oxymoron, are based on a new understanding leads to one of the literary arts that concept of opposition is against to combine two opposite statements. Of first novel, story, poetry and drama, including literary genres commonly used in this art, the press and feel the impact of language in advertising. According to most researchers, this art, language carries a feature of the educated person can understand. In particular, the work done by Western scholars, is show that Oxymoron is sophisticated literary. In particular, Richard Lederer, Yeshayahu Shen and René Girard, are important in determining the direction of grammatical and semantic art of oxymoron. The views on the Turkish researchers usually carry an identifying feature. In this study, structures of oxymoron, are discussed in the context of poetry. In this study, have a long history of oxymoron in terms of structure of Turkish poetry. Oxymoron began to been in the art of prose Old Turkish Period, from Middle Turkish period shows the effect of poetry.

Keywords: Oxymoron, Contrast of concept, Old Turkish, Old Anatolian Turkish.

0. Giriş

Oksimoron, “birbiriyle zıt ya da çelişkili olan (kara güneş, ihtiyar delikanlı, siyah süt, aydınlık geceler, büyük hayallerin küçük adamı, tatlı sıkıntı, ölüden diri doğmak, acıyı bal eylemek, erkek Fatma, kuru temizleme, cennet içindeki cehennem ya da cehennem içindeki cennet vb.) iki sözcüğün oluşturduğu tamlama biçimindeki ifadelerle denir. (Açıkgöz, 2012:65)

Başta şiir olmak üzere, edebî anlatılar üzerine araştırma yapan uzmanlarca “tezat, tezatname, birleşik tezat, paradoksal imaj, ikirciklem” olarak adlandırılan oksimoron sanatı, Türk edebiyatı açısından yeterince araştırmaların yapılmadığı sahalardan biridir. Kavram hakkında araştırma yapanların yukarıda bahsedilen adlandırmaları, oksimoron sanatının Türkçe karşılıklarıdır. Tezat sanatı içerisinde yer alan oksimoron, sanatlı bir üslubun ürünüdür. Şiir başta olmak üzere “roman, hikâye vb.” anlatı türlerinde kalem oynatan çoğu yazara göre, genç şairlerin kullandığı ifadeler olarak adlandırılan oksimoron, sanat bakımından bu tür anlatılarda ifade edilmek istenen mizahı vurgulaması bakımından önemlidir. Her ne kadar, Türk edebiyatı açısından yeterince araştırılmamış, üzerine söz söylenmemiş bir konu olsa da oksimoron “güncel ve hayatın içinde olup bitenlerin sesi” olması bakımından önemli bir sanattır. Özellikle eleştiri alanında örneklerin sıkça görülmesi ve yapılan eleştirilerin bu sanatla sergilenmesi, karşıdaki insanda “nasıl yani?” şeklinde bir sorunun doğmasını sağlamaktadır.

Oksimoron, edebiyatta, sanatta ve basın dilinde sıklıkla kullanılan sanatlı bir dildir. Oksimoron yapılar şiir sanatı içerisinde, hem bireysel eğilimlerin ürünü olan eserlerde hem de tasavvufî konuların anlatıldığı, mistik havanın kapladığı dizelerde de görülmektedir. Türk şiirinde tasavvuf eğiliminde olan Sezai Karakoç ve Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinde bu ifadelerle rastlanır.

“ ...

Kara bir süt akmıştı bir gün evin kutlu koyunundan“(Karakoç, 2011:17)

“

Azap kuleleri, **cüceleşmiş devlerin;**

Kör mazgallarında raksı var alevlerin “(Kısakürek, 2013:162)

* Arş. Gör. Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Tasavvuf doğrultusunda mistik eğilimler sergileyen şairlerin şiirlerinden alıntılarımız bu örneklerde dikkatimizi çeken “kara bir süt ve cüceleşmiş develer” şeklindeki oksimoron kullanımlardır. “Kara bir süt” ifadesi, renk olarak siyah-beyaz zıtlığı etrafında şekillenen bir anlatımın ürünüdür. “Cüceleşmiş devler” ifadesi ise, deve-cüce şeklinde uzunluk ve hacim kavramları arasındaki zıtlığın yansması olarak şiirde çelişki ve zıtlığa yol açmaktadır.

Edebiyatta kullanılan oksimoron yapıların yanı sıra, basın dilinde, politikada ve reklamcılıkta da bu tarz örneklerle rastlamak mümkündür. Herhangi bir gazetede “korkusuz korkak, şefkatli katil, dünyanın en zayıf şişmanı, iyinin kötüsü” ya da spor sayfalarında “tatlı-sert futbol” şeklindeki ifadeler, oksimoron niteliği taşıyan yapılar olarak hayatın her alanında bu sanatın olduğunu göstermektedir.

Reklamcılıkta “Soğuk havalara karşı sıcak indirim” (Eroğlu, 2014:79) şeklindeki bir ifade, *resimsel oksimoron* örneği olarak görülür. Oksimoron sanatının reklamcılık alanında yer alması, yer yer görselliklerle iki zıt kavramı bir arada anlatarak mesaj verme durumunun olduğu görülür. Norman Y.Teng ve Sewen Sun tarafından *resimsel oksimoron* (Gürel, Bakır, 2008:26) olarak adlandırılan bu görsel öğeler, oksimoron yapıları yansıtması bakımından önemlidir. *Resimsel oksimoron*, edebiyatta var olan yazılı ifadelerden farklı olarak görselliğin ön planda olduğu bir sanat tarzıdır.

Oksimoron sanatı genellikle *tamlamalar*, *gramatikal ekler* ve *anlam değişimleri* (İsi,2016:4) yoluyla gerçekleşmektedir. Genellikle tamlama biçiminde oluşan bu ifadeler, sıfat ya da isim tamlaması şeklinde kendini göstermektedir. Tamlama şeklinde oluşan oksimoronlar, iki ya da üç sözcükten oluşur ve bu sözcükler çoğu zaman renk, şekil, işlev bakımından birbiriyle zıtlık uyandıran, çelişki veren yapılardır. Tamlamayı oluşturan iki zıt kavramın birleşmesi durumuyla tamlama yeni bir anlam kazanarak farklılaşma eğilimi içinde olur. Oksimoron, bu yönüyle tezat sanatı içerisinde, yan bir dal olarak yeni bir anlamı yansıtan ifadelerin ürünü olarak görülmektedir. Tamlamalardan oluşan yapılardan farklı olarak, dilin gramatikal yönüyle var olan oksimoron türleri de vardır. Bu yapılar, dilin türetme ürünü olan ekler vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Türkçede bu tür durumları yansıtan ekler, +sIz, -mAz (*Geniş Zamanın Olumsuz Sorusu*), -mAz (*Sıfat-Fiil Eki*), ne...ne (*Bağlaç*) ve +clk *küçültme eki*’dir. Ayrıca, Osmanlı Türkçesine Arapça ve Farsçadan giren “lâ- bî- ve nâ-“ olumsuzluk ekleri ile kurulan oksimoron yapılarda söz konusudur. Eklendiği isme “yoksunluk ve eksik olma” anlamı katan +sIz eki, “parasız eğitim, engelsiz hayat” gibi örneklerde olumsuz görünen olumlu yapılar olarak oksimoron sanatı örneklerini gösterir. Kelimenin özünde var olan “yoksunluk ve eksiklik” yeni bir anlamı yansıtmaktadır. “Bir çay daha içmez misiniz?” örneğinde gördüğümüz “rica-istek” anlamını veren geniş zamanın olumsuz soru hali (-mAz eki) de oksimoron oluşturmaktadır. Diğer Gramatikal oksimoron örneğimiz, küçültme eki rolündeki +clk eki ve bunun örneği olarak göstereceğimiz “devcik” sözcüğüdür. Osmanlı Türkçesine Arapça ve Farsçadan giren “bi-,lâ ve nâ-“ olumsuzluk ekleri de “olumsuzluğun olumluluğu” şeklinde oksimoron yapılar oluşturmaktadır. Bu yapılar dışında gramatikal oksimoron kategorisinde sıfat ve zarf görevinde kullanılan “korkunç” sözcüğüyle de oksimoron oluşturulmaktadır. Her ne kadar bu sözcük, ürperti ve korku veren bir anlama sahip olsa da “Korkunç seviyorum.” örneğinde fiile sorulan “nasıl?” sorusuna “çok, son derece” şeklinde bir cevabın verilmesi, bu yapının olumsuzluktan ziyade olumlu bir anlamda olduğunu göstermektedir.

Gramatikal oksimoron kategorisinde deyim görevinde “sudan/dereden kuru çıkmak, ölüden diri doğmak, acıyı bal eylemek” şeklinde günlük hayat içerisinde tespit edebildiğimiz örneklerde söz konusudur.

Semantik oksimoron, anlam iyileşmesi kategorisinde sözcüğün geçirmiş olduğu değişimleri yansıtan oksimoron örneklerinden oluşmaktadır. Bu gruba vereceğimiz örnekler arasında “yavuz” sözcüğü vardır. Türkçenin tarihi gelişimi içinde en eski yazılı kaynaklarımız olan Orhun Yazıtları’nda yabız> yawuz “kötü, fena” (Tekin, 2010a:183) şeklinde bir anlama sahip olan bu kelime, tarihsel süreç içerisinde anlam iyileşmesine uğrayarak “güçlü, kuvvetli” (Kantar, 2011:752) anlamlarına gelen “yavuz” kelimesine dönüşmüştür.

1.Oksimoron Nedir?

Menderes Coşkun, “Batı retoriğinde zıt anlamlı veya anlam çerçevesi bakımından birbiriyle çelişkili iki kavramı bir arada ve bir nesne için kullanmaya oksimoron denir.” (Coşkun, 2012:149) şeklinde oksimoron sanatı için bir tanımlama yapar.

Christopher Kelen, oksimoron sanatı için “bir ifade ya da iki sözcük içerisindeki paradoks”¹(Kelen,2007:30) şeklinde değerlendirmede bulunarak “kuru bir göl, dev böcek, doğru yanlış, dürüst politikacı” (Kelen,2007:30)gibi örnekler vermektedir.

TDK *Büyük Türkçe Sözlük*’te, oksimoron sanatı hakkında, “iki zıt anlamlı kelimenin bir arada kullanılması şeklinde açıklama söz konusudur. Bu açıklama kısmen eksik bir açıklamadır.

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.552ba679e81a03.06777844, Erişim Tarihi: 13.04.2015)

Eksik olan açıklama, “oksimoron, iki zıt anlamlı kelimenin bir arada **tamlama** şeklinde kullanılması” (Açıkgöz, 2012:65) şeklinde düzeltilebilir.

Elektronik sözlüklerden *Cambridge Dictionary*'de oksimoron sanatı için sunulan açıklamalar, “iki ayrı ve farklı şeyi ifade eden ve birlikte kullanılan ikili/birleşik ifade acı-tatlı, yarı serbest iş kıyafeti” (<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/turkish/oxymoron> Erişim Tarihi: 13.04.2015) şeklindedir. Bu açıklama, kelimenin iki ayrı zıt ifadenin birleşiminden oluştuğunu göstermektedir. Birleşik ifade olarak belirtilen bu kavram, Türkçede sıklıkla rastlanılan sıfat tamlaması, isim tamlaması gibi terkiplerden oluşan yapılardır. Bu yapılar, tezat sanatında olduğu gibi daima yan yana bulunur. “Büyük küçük, acı tatlı, az çok vb.” şeklindeki bu ifadeler, yan yana bulunan tezat örneklerinin dışında çoğu zaman bir dörtlülük ya da beyit içinde farklı yerlerde bazen de yan yana bulunurlar.

Elektronik veritabanlarından *Dictionary.com* adlı sözlükte oksimoron sanatına yönelik olarak kavramın kökenine dair yorumlar, açıklayıcı örneklerden oluşmaktadır.

Oxymoron: isim. Çokluk biçimi Oxymora. Kaba kibarlık ya da yavaşça acele etmek örneklerinde görüldüğü gibi görünüşte birbiri ile çelişkili ve tutarsız deyişler üreten bir konuşma biçimi. Köken olarak Oksimoron, 1650-1660 yıllarında Yunancadan Latinceye geçtiği varsayılan oxymōron, sivri aptallık biçimlerinden oluşan bir yapıdır. Oksimoron kavramı için verilen örnekler, gösterişsiz düğün, istihdamsız gelişme ve en akıllı aptallık şeklindeki yapılardır. (<http://dictionary.reference.com/browse/oxymoron?s=t> Erişim Tarihi: 13.04.2015)

Bu sözlük, oksimoron sanatına yönelik tarihi bilgiler sunması bakımından açıklayıcı yönü ağır basan etimolojik bilgilerden oluşmaktadır. Kelimenin kökenine dair yorumlar, yukarıda bahsettiğimiz sözlüklerden farklı bir özellik taşımaktadır. Kavramın kökenine dair ifadelerin yer aldığı bu sözlükte kelimenin, Yunanca'dan Latince'ye geçtiğini ve “sivri aptallık” şeklinde kullanıldığını görürüz. 17. Yüzyıldan itibaren sözlü ve yazılı konuşma biçimlerinde kullanılmaya başlanan oksimoron sanatı, birbiriyle çelişkili ve zıt ifadelerin bir nesneyi tanımlama amacıyla kurulan tamlamalar şeklindeki yapılardır.

Aynı elektronik veritabanı üzerinde yer alan diğer kaynağımız *British Dictionary* adlı sözlüktür. Bu sözlükte, oksimoron kavramı üzerinde yukarıda bahsettiğimiz sözlüklerden farklı olarak oksimoron sanatı için “yaşayan ölü ve melek yüzlü şeytan” (<http://dictionary.reference.com/browse/oxymoron?s=t> Erişim Tarihi: 13.04.2015) şeklinde çelişkili sözcükleri içeren hiciv ve mizahi etki yaratan bir sanat “şeklinde açıklama söz konusudur. Burada dikkat çeken nokta, oksimoron sanatının tanımı içerisinde mizahî etkiden bahsedilmesidir. Şimdiye kadar, oksimoronun genel olarak çelişkili sözcüklerden oluşan bir yapı olduğu noktasında görüşler hâkimdi. Ancak burada oksimoron sanatının mizahın ve güldürünün ürünü olduğuna dair bilgiler de söz konusudur.

Kavramın tanımına yönelik olarak yararlanacağımız son elektronik sözlüğümüz *Oxford Dictionaries* adlı kaynaktır. Bu sözlükte, oksimoron kavramına yönelik olarak “inançlı inançsız ya da yalan doğru şeklinde görünüşte çelişkili sözcüklerden oluşan konuşma biçimi” (<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/oxymoron>, Erişim Tarihi: 13.04.2015) şeklinde bir tanım söz konusudur. Kavramın kökenine dair yorum, kelimenin 17. Yüzyılın ortalarında Yunanca “oxumōron” şeklinde Latinceye geçtiği, sözcüğün “oxumōros: açıkça aptallık şeklinin oxus: keskin +mōros: aptallık” anlamında olduğudur. (<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/oxymoron>, Erişim Tarihi: 13.04.2015)

2. Oksimoron Sanatı Üzerine Düşünceler

Türk edebiyatında konuya değinen ilk isim Menderes Coşkun'dur. Oksimoron sanatını “birleşik tezat” olarak değerlendiren Coşkun, kavram hakkında genel bilgiler vermişlerdir. Oksimoron sanatına değinen Namık Açıkgöz, kavramın türlerinden bahseder. Ayrıca, bu sanatın Eski türk edebiyatındaki örneklerine de yer vererek kavramın belâgat sanatı içerisindeki isminin “müştemilü'z-zıddeyn” olduğunu belirtir. İsrail Babacan ise oksimoron sanatını “paradoksal imajlar” şeklinde adlandırır. Ayrıca, sanatın Sebki-Hindi şirine uygun bir eğilim gösterdiğine dair görüşler de bildirir. Kavram hakkında “karşıtların birliği ve alışılmamış bağdaştırma” isimlendirmesi ile Özge Öztekin değerlendirmelerde bulunur. Türk edebiyatı açısından oksimoron sanatına dair detaylı açıklamalar yapan araştırmacı Ahmet Güngör'dür. Kavramı, yapı ve anlam bakımından ele alan Güngör, Richard Lederer'in sınıflandırmasını yorumlayarak kavramın Türk edebiyatındaki örneklerinden ve kullanım alanlarından bahseder. Ayrıca, Emet Gürel ve Uğur Bakır da resim sanatındaki ve reklamcılık alanlarındaki oksimoron kullanımlarından bahseder.

Richard Lederer (“Word Ways”, 1990), mizah ve oksimoron gibi sözcük oyunları hakkında çalışmalarda bulunan öncü isimlerdendir. 1990 yılında yapmış olduğu çalışma, oksimoron sanatı üzerine sınıflandırmalardan ve değerlendirmelerden oluşmaktadır. Lederer, bu çalışmasıyla oksimoron sanatına yönelik sınıflandırma geliştirerek kategorilere ayırdığı başlıklar içerisinde yer alan örnekleri sıralayarak

konuya dair sınıflandırma çabası içinde bulunur. Bu çaba, Türkiye’de Ahmet Güngör’ün çalışmasında varlığını hissettirmiştir.

Yeshayahu Shen, oksimoronun şiirsel yönünden bahseder. “Poetik oksimoron” şeklinde tanımladığı bu tür hakkında açıklamalarda bulunarak genel olarak iki tür oksimoron yapıdan bahseder. “Şiirsel ve şiirsel olmayan oksimoron” şeklinde yaptığı tanımlamalarla, oksimoron sanatının yapısından bahseder.

Shen, oksimoron sanatı üzerinde “doğrudan ve dolaylı oksimoron” şeklinde sınıflandırmada bulunur. Yaptığı sınıflandırmayı, “şiirsel ve şiirsel olmayan oksimoron” şeklinde bu yapılara bağlar.

Bu iki yapı, özel bir poetik envantere sıklıkla kullanılan yapıların karşılaştırılmasıdır. Dolaylı Oksimoronun semantik yapısı, genel olarak baskın iken; Doğrudan Oksimoron’un yapısı seyrek olarak görülür. Dolaylı Oksimoron, şiirsel envanter içinde sıklıkla bulunduğu için, bu durum Poetik Oksimoron’un yapısı olarak karakterize edilirken; Doğrudan oksimoron şiirsel olmayan oksimoron olarak kabul edilir. (Shen, 1987:107)

Shen, doğrudan oksimoron türünü şiirsel olmayan oksimoron türü ile; dolaylı oksimoron türünü ise şiirsel oksimoron türü ile bağdaştırır. Shen, en çok kullanılan oksimoron türünün dolaylı oksimoron olduğunu belirtir.

Shen, şiirsel ve şiirsel olmayan oksimoron kavramları arasındaki ayırmadan bahseder. Oksimoron türüne yönelik sınıflandırma ve yapıyı içermesi bakımından Shen şu düşüncelere başvurur:

Şiirsel ve şiirsel olmayan oksimoron arasındaki ayrımı belirleme metadolojisi, şiirsel metinler dışında oksimoron kavramını karakterize eden şiir dışındaki türleri yansıtmaya ile gerçekleşmez. Fakat şiirsel olmayan şeklindeki bir başlık, şiir envanteri içinde çok düşük olan sıklık anlamına gelir. Şiirsel oksimoron’dan kastedilen şey, söz konusu şiir envanteri içinde baskın yapıda bulunan semantik yapılardır. Açıkçası, bu makul iddia şiirsel ve şiirsel olmayan dile sahip yapılar arasındaki ilişkiyi gösteren bir durumdur. (Shen, 1987:108)

Şiirsel ve şiirsel olmayan oksimoron kavramlarının ne tür sıklıklar içerisinde etkili olduğunu belirten Shen, doğrudan oksimoron ile bağdaştırılan şiirsel olmayan oksimoronun da sıklık daresi içinde kendine yer bulduğunu, ancak şiirsel oksimoronun diğer türe göre daha sık kullanıldığını belirtir.

Poetik Dil Teorileri, “genellikle oksimoronu birbiriyle zıtlık teşkil eden iki parçanın birleşiminden doğan konuşma biçimi olarak tanımlar. (Shen, 1987:108) Shen, “zıt anlamlılık ve altanlamlılık” hakkında açıklamalarda bulduktan sonra oksimoron sanatının türleri hakkında değerlendirmelerde bulunur. İki tür dışında “metaforlar” şeklinde üçüncü bir özelliğe yer vermesi ve bu üç özelliği birbirinden ayırt eden açıklamaları, oksimoron sanatına yönelik detaylı sunumlardan biridir. Shen, “doğrudan ve dolaylı oksimoron”lar hakkında şu değerlendirmelere başvurur:

1. Doğrudan Oksimoron: Birbiri ile zıt anlamlı olan iki terimin birleşmesinden oluşan yapılardır. Bu yapılar, +/- şeklinde farklı değişimlerden oluşan ayırıcı özelliklerden ileri gelir. Kadınsı erkek ya da yaşayan ölü bu türe örnektir. (Shen, 1987:109)

2. Dolaylı Oksimoron: Birbiri ile zıt anlamlı olmayan iki terimden oluşan yapılardır. Bu tür, “Zıt anlamlılığın alt anlamlılığı” şeklinde düşünülür. Örneğin, sessiz ıslık bu duruma örnektir. Sessiz ıslık ifadesi ile oksimoron oluşur. İlk terim olan sessiz’in leksikal zıddı ses sözcüğüdür. Fakat Oksimoron’un ikinci terimi olan ıslık, ilk terimin zıt anlamlısı olmayıp üst anlama sahip ses sözcüğünün alt anlamlısıdır. (Shen, 1987:109)

Shen, oksimoron türü olarak “doğrudan ve dolaylı oksimoron”lar şeklinde bir sınıflandırmada bulunur. Yaptığı bu sınıflandırmayı, Leksikal Semantik’in kollarından biri olarak kabul edilen “zıt anlamlılık, üst anlamlılık ve altanlamlılık” temeline indirgeyen Shen, bu iki tür hakkında sınıflandırmada bulunmadan önce, oksimoron sanatının tanımı hakkında bilgiler verir. Shen, “doğrudan oksimoron” şeklindeki sınıflandırmasıyla bu yapıları birbirinin zıddı olan sözcüklerin birleşiminden doğan zıtlığın ürünü yapılar olarak değerlendirmiştir. Shen, doğrudan oksimorondan farklı olarak birbiri ile zıt anlamlı olmayıp alt anlamlılığa sahip ifadelerden oluşan dolaylı oksimoron yapılarından bahseder. Shen’in belki de dolaylı oksimoronu şiirsel oksimoron ile bağdaştırmasının sebebi, alt anlamlılığa sahip yapıların daha ilgi çekici ve sanatsal olmasıdır. Birbiri ile zıt kullanımlara sahip ifadelerin geçtiği metinlerde yer alan oksimoronlar, ilk bakışta fark edilmesine rağmen sanatsal yönü birbiriyle zıt anlama sahip olmayan oksimoronlar kadar sanatsal ve doyurucu değildir.

Flayih, oksimoron sanatının yapısal yönü ve diğer sanatlarla olan ilişkisi üzerinde değerlendirmelerde bulunur. Oksimoron sanatının paradoks ile olan ilişkisi üzerinde duran Flayih, bu kavrama yönelik olarak seçtiği “gramatik, semantik ve tür” şeklindeki başlıklarla sunduğu değerlendirmelerinin yanı sıra oksimoron sanatının retorik etkisi hakkında maddeler sunarak açıklamalarda bulunur. Flayih, oksimoron sanatı hakkında giriş niteliğinde açıklamalarda bulunur. Bu açıklamalar, kavramı tanımlamak amacına yönelik değerlendirmeler olup paradoks ve oksimoron arasındaki ayrıma değinmesi bakımından bilgi vericidir.

Oksimoron, paradoksal anlamlar yoluyla retorik bir etki yaratmak için birleşen fikir, ifade ve terimlerden oluşan çelişkili ya da zıt sözcüklerin birleşiminden oluşan edebi bir konuşma biçimidir. Oksimoron, çelişkili olarak adlandırılan uygun alt kümeli ifadelerdir. Çelişkili ve diğer paradokslardan oksimoronu ayıran şey, bilinçli olarak kullanılmasıdır. Bazı kavramların tuhaflığını sağlayan terimlerin birleşiminde olduğu gibi, çelişki açıktır. Oksimoronlar, tahtadan demir şeklindeki yapılar da olabilir. Bu yapılar, çelişki prensibinin ihlalinde görülür. V.G. Zabel, oksimoronu “iki sesli paradoks” olarak tanımlayarak, oksimoron’un anlaşılmasına yönelik büyüleyici bir etkinin olduğu gösterir. Bu etki, diğer önemli edebi ve retorik araçların olduğu paradokslar ile gerçekleşir. Oksimoron ve paradoks, genellikle birbirinden ayırt edilir. Oksimoron, bir ifade biçimi iken; paradoks bir durum ya da ifadeler topluluğudur. Fakat her ikisi de tutarsızlıkların olduğu zıt ya da karşıt anlamların birlikte kullanılmasıdır. Aslında oksimoron bazen kısaltılmış paradoks; paradoks ise genişletilmiş oksimoron olarak ele alınır. (http://poetry.awardspace.co.uk/Emotion_in_Poetry_Oxymoron.html, Erişim Tarihi:07.10.2015)

Oksimoron sanatının zıt ya da çelişkili terimlerin birleşiminden oluştuğunu belirten Flayih, “paradoks ve oksimoron” arasında ayırım yapar. Bu ayırım daha çok oksimoron sanatının kısa ve öz anlatımın ürünü olarak değerlendirilmesi şeklindedir. Oksimoron yapıların kısa ve öz anlatımına karşı olarak paradoks, genellikle uzun cümlelerden oluşur.

Flayih, genelde oksimoronlar, “Wegmaan’ın ifadesine göre, karanlık gün ve güzel çirkin gibi kasıtlı olarak çelişkili yapılardan oluşurken; eşit şans ve boşanma davası gibi bir mizah ürünü olarak kazara oluşabilir.” (Flayih, 2009:31) şeklinde açıklamalar yaparak oksimoron sanatının bazı durumlarda kasıtlı bazı durumlarda da rastgele oluştuğunu belirtir.

Flayih, oksimoron sanatına yönelik olarak gramatikal sınıflandırmalara yer verir. Sınıflandırmalarını konu ile ilgili araştırmalar yapmış bilim adamlarının düşünceleri ile ortaya koyan Flayih, “gramatik olarak oksimoron, çeşitli yapılardan oluşur.” (Flayih, 2009:31) şeklinde bir açıklama yaparak F.Chuanyu’nun sınıflandırması temelinde oksimoron yapıların gramatik yönünden bahseder:

- a) Zarf + zarf: Doğru yanlış
- b) Zarf + fiil: Sessiz çılgılık
- c) Fiil + zarf: Sesli inilti
- d) Sıfat + isim: Açık sır
- e) Sıfat + sıfat: İyi nefret
- f) İsim + isim: Dürüst kurnaz
- g) Özne + yüklem: Başım bir bant ile bağlı ve sessiz şarkılar etrafımda dönüyor.
- h) Özne + yüklem tamlayıcısı: Herkesin arkadaşı, hiç kimsenin arkadaşı değildir.
- i) Özne + nesne: En büyük nefret büyük aşklardan doğar.
- j) Yüklem + nesne tamamlayıcıları (Flayih, 2009:31,32)

Verilen sınıflandırma dâhilinde, oksimoron yapıların hangi tür gramatik dizge içerisinde yer aldığını gösteren Flayih, bu sınıflandırmayla; bir metin analizinde elde bulunan malzemeyi sınıflandırmak için yararlanılacak yaklaşımı sunması bakımından başarılı bir çalışma ortaya koymuştur. Yapılan bu sınıflandırma, görüşlerine yer verdiğimiz yazarların sunmuş olduğu yapılardan farklı bir çizgi izler. Kapsamlı bilgiler sunan Lederer’in yapmış olduğu sınıflandırmadan farklılık arz eden bu sınıflandırma, sınırları belirlenmiş bir sınıflandırma olması bakımından son derece önemlidir. Oksimoron yapıların genellikle sıfat tamlamaları şeklinde oluştuğunu belirten çoğu araştırmacıların görüşlerine ek olarak böyle bir sınıflandırmanın da söz konusu olması, oksimoron sanatına yönelik belirsizlikleri ortadan kaldırması bakımından kayda değerdir.

Klaus-Uwe Panther ve Linda L.Thornburg çalışmalarında, oksimoron sanatının leksikal yönü üzerinde değerlendirmelerde bulunur. *Leksikal oksimoronlar* başlığı altında Hollywoodlu aktris Ava Gardner’in oksimoron teşkil eden ifadesi üzerinde dururlar:

Özümde sade güzelim: Bu ifade, kendini aşağılamanın ve basit görmenin güzel bir parçasını oluşturan bir örnektir. Cümle çelişkili olmadığı için bu örnek oksimoron yapıların tipik bir örneği değildir. Özünde ifadesi, metaforiktir ve benlik-ego ile konumlanan bir yapı içinde insan vücudunun kavramsallaşmasına dayalıdır. Yüzeysel, sıfatı da metaforiktir. Fakat farklı semantik yapılara aittir. Bu yapı, duyguların derinliği, karakterin derinliği gibi yapılardan oluşur. (Panther, Thornburg, 2012:20)

Oksimoron kavramına yönelik olarak sunulan örnek her ne kadar kendi içerisinde bir çarpıcılık ve etkileyicilik taşısa da “çelişkiden yoksun olması ve zıtlığın görünürde gerçekleşmemesi” bu yapıların oksimoron olarak değerlendirilmesini engellemiştir.

Klaus-Uwe Panther ve Linda L. Thornburg, oksimoron sanatının leksikal yönüne kısa bir giriş yaptıktan sonra oksimoron sanatının leksikal yönde oluşumunu yansıtan yapılardan bahseder. Bu yapılar, metin içerisinde yer alan zıt ifadelerin ürünü olan oksimoron sanatının gramatik açıdan hangi kombinasyonlarla gerçekleştiğini sunması bakımından değerlendirmeler şu şekildedir:

1. İsim+ İsim: Nefretli sevgi ilişkileri
2. Sıfat + Sıfat: Acı-tatlı aşk
- 3.Sıfat + Zarf: Mutlu can çekişme
4. İsim ....dır / .... -olacak: Özgürlük köleliktir.
5. İsim Tamlaması: Sessizliğin sesi (Panther, Thornburg, 2012:20)

Yapılan sınıflandırmalar, oksimoron sanatının yapısal olarak ne tür birleşimlerle oluştuğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bu sınıflandırmaların önemli sayılmasının nedenleri arasında, bu tür kavramların sadece sıfat tamlaması şeklinde değil yukarıda belirtilen maddeler eşliğinde oluşmasıdır. Sıfat tamlaması dışında isim tamlaması şeklinde de oluşan oksimoronların yanı sıra cümle şeklinde ifadelerin oluşu da dikkat çekicidir.

Victor F. Petrenko ve Evgeniya A. Korotchenko, sanat kavramı içerisinde yer alan imajlar hakkında açıklamalarda bulunur. Bu açıklamalar, resim sanatı içerisinde yer alan oksimoron kavramına yönelik değerlendirmelere hazırlık yapar:

Edebiyat ve resim sanatı, geleneksel olarak iki farklı sanat türü olarak görülmesine rağmen resim, kavram ve bir sözcük arasındaki ayrım oldukça gelenekseldir. Sanatçılar, kendi şahsi algılarının kopyalarını eserlerinde ele almazlar. Onlar, insan doğası ve onun evrendeki yeri üzerinde izlenimlerini yansıtır. (Petrenko, Korotchenko, 2012:549)

Oksimoron sanatının oluşumu ve sınırları noktasında Victor F. Petrenko ve Evgeniya A. Korotchenko şu değerlendirmelerde bulunur:

Oksimoron, kavram ya da objenin beklenmedik birleşimine dayalıdır. Mantıksal olarak aynı zamanda tutarsız bir nesneyi ele aldığımızda, bilinçlilik mekanizması, tutarlı birlikler içine onları birbirine bağlayan çabalar neticesinde olur. Bilinçlilik, tutarsızlığı dışlayan çabalardır. (Petrenko, Korotchenko, 2012:550)

Bu açıklamalar, oksimoron sanatının beklenmedik oluşumlar neticesinde oluştuğunu ve bilinç halinin bu tutarsızlıkları dışlama eğiliminde olduğunu gösterir.

Sovyet Dönemi fıkralarıyla ilgili oksimoron örneği verirsek, Lenin'in doğum gününü anmak için çeşitli yarışmalar yapılmış ve girişimler görülmüştür. Bir mobilya fabrikası " Lenin Bizimle" sloganı ile krallara yaraşır yataklar üretti. Bir hamam ve çamaşır firması, "Lenin'in ayak izlerini takip edelim" vecizesi ile ses getirdi. Bir saat fabrikası, guguklu saat üretti. Bu saatin özelliği, saat 12'de zırlı bir araçta Lenin'in ince figürü ile bu saat yuvasından çıkarak özel bir jest yaratarak ve "coo-coo" şeklinde ötmesiydi. (Petrenko, Korotchenko, 2012:550)

Görüldüğü üzere, politika dünyasında tanınan bir ismin nesnelere vücut bularak halk arasında yaygınlaşması, oksimoron denilen sanatın ne derece hayatın içinde olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bu örneklerde verilmek istenen mesaj, eleştiri odaklıdır. "Kutsal ve kutsal olmayan birleşmeler" şeklinde sunulan örnekler, oksimoron yapıların mesajı iletme açısından ne derece etkili olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

"Fizikte olduğu gibi, iki zıt parçanın birleşiminin olduğu bir oksimoronda tutarsız imajların birleşimi, enerjinin salınımına eşlik eden kısımların yok olmasına neden olur. Büyük Liderin Hayali (Lenin) şeklindeki kutsal birleşmeler ile guguklu saat gibi kutsallık değeri taşımayan birleşmeler, çok sayıda çelişkili duyguyu harekete geçirdi ve duygusal olarak önemli nesnelere başlangıçtaki enerjilerini azalttı. Açıkçası, bu durum karnaval kültürü ve eleştiride evrensel bir mesajdır. Azaltılan enerji ile ortaya çıkan evrensel mesajlar elbetteki kutsal şeylere saygısızlık anlamı taşımaz. Ortaçağ İspanyasında karnaval boyunca kiliseye devamlı gidip gelenler, psikopos parodisi yaptılar. Kaba şakalar ile toplumun yüksek kesimi ile alay eden şakalarda bulundular. Katolik İspanyası'nda oyuncak rahip kolaylıkla alınırdı. Papaz, oyuncağın arka tuşuna bastığında koca bir penis ortaya çıkardı. (Petrenko, Korotchenko, 2012:550)

Karnaval zamanları özellikle herkesin eğlenmek konusunda özgür ve sınırsız olduğu bu ortamda sıradan bir halk tabakası içinde yaşayan bireyin, toplumun yüksek tabakaları ile istediğince alay geçebildiği "papaz ve penis" örneğinde görülmektedir. Hristiyanlık açısından bir değer olarak kabul edilen papazın bir oyuncağa ilham olması ve papaz ile çelişen bir durumun nesnelere yoluyla ifade edilmesi oksimoron türüne görsel açıdan katkı sunan durumlardandır.

Victor F. Petrenko ve Evgeniya A.Korotchenko, resim sanatına yönelik oksimoron örneği olarak Goya'nın "Aynada Yaşlı Bir Kadın Görünümü" tablosunu gösterir:

Diğer bir oksimoron örneği, Goya'nın Bir Aynada Yaşlı Bir Kadın Görünümü adlı resmidir. Resim, eleştirel bir ironiye sahiptir. Oldukça yaşlı olan bu kadın, makyaj yaparak tıpkı kur yapma yaşında olan genç kız edalarında gülen bir yüze sahiptir. Elbise, aksesuarlar ve saç stili yaşına ve yüzüne uygun değildir. Garip abartının yoğun olduğu böyle bir portre, bir yandan derin bir psikolojik yön teşkil ederken bir yandan da humor yani mizah eğilimi taşımaktadır. (Petrenko, Korotchenko, 2012:551)

Goya'nın "Aynada Yaşlı Bir Kadın Görünümü" adlı tablosu *resimsel oksimorona* örnektir. Norman Y.Teng ve Sewen Sun tarafından *resimsel oksimoron* olarak adlandırılan bu görsel öğeler, oksimoron yapıları yansıtması bakımından önemlidir.

Resimsel oksimoron -pictorial oxymoron: fotoğrafta, resimde ya da herhangi bir görsel iletişim ortamında birbiriyle çelişen zıt anlamlı iki kavramın bir arada kullanılarak mesaja dair vurgunun güçlendirilmesi anlamına gelmektedir. Farklılıklardan hareket ederek benzerlikleri vurgulamayı amaçlayan Benetton reklamları, görsel simgeler aracılığıyla bir araya geldiklerinde uyumsuzluk ve tutarsızlık arz eden özellikleri kullanarak anlama dikkat çekmeyi başarmıştır. Bu bağlamda birbirine kelepçelenmiş biri siyah biri beyaz ırka ait iki el resminin kullanıldığı ya da bir rahip ile rahibenin öpüşürken gösterildiği Benetton reklamlarında, zıtlıklar kavramsal ve görsel bir denge oluşturan bir şekilde ele alınarak arzulanan anlam başarıyla yaratılmıştır. Siyah ve beyaz iki elin birbirine kelepçeyle bağlı olduğu fotoğraf, çağcıl toplumda hâlâ devam eden ırkçı eğilimlere tepki niteliği taşımakta ve 'farklılıklara rağmen dünya üzerinde hepimiz birbirimize bağlıyız, hepimiz bir'iz' mesajını insanlara aktarmaktadır. Rahip ve rahibeyi birbirlerini öperken gösteren fotoğraf ise, masumiyet ve seks kavramlarının zıtlığından hareket ederek dinsel kurallar gereği Hıristiyan ruhban sınıfına yasak olan bir olguyu tartışmaya açmıştır. (Gürel, Bakır, 2008:19,20)

Sevişen Rahip ve Rahibe resminde, hristiyanlık açısından kutsal görevleri olan rahibenin bir erkekle sevişmesi ya da böyle bir görüntü vermesi oksimoron bir durumdur. Rahibenin böyle bir resim içerisinde görüntüleniyor olması çelişki ve tutarsızlığı yansıtması bakımından toplumsal düzene ve mantığa aykırılık sunmaktadır. Görüldüğü üzere, yazılı ve görsel olmak üzere reklamcılıkta kullanılan oksimoron örneklerinin son derece çarpıcı, hayret verici ve şaşkınlık uyandıran nitelikte olması oksimoron sanatının hayatın içinde ne derece etkili olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. *Resimsel oksimoron* genel olarak farklılıklardan hareket ederek benzerlikleri vurgulamayı amaçlayan bir tür olarak günlük hayatta sıklıkla tercih edilen bir sanattır.

René Girard, oksimoron sanatını *Romeo ve Juliet* bağlamında değerlendirir. *Romeo ve Juliet* adlı eserden hareketle, oksimoron sanatının hangi durumlar eşliğinde ortaya çıktığını gösterir. Girard, bu çalışmasında Juliet'in kullandığı dilden hareketle, oksimoron sanatına değinir ve değindiği noktalar arasında örnekler yer vererek kavramı açıklamaya yönelir.

Girard, oksimoron sanatı için "elbette ki, en kayda değer konuşma biçimi oksimorondur. Oksimoron, aşkın ve nefretin üstünde olan zevk ve acı; neşe ve keder gibi iki zıt duygunun birleşiminden oluşur." (Girard, 2007:44) şeklinde bir tanımlamada bulunur. Girard, oksimoron sanatının tanımını yaptıktan sonra Avrupa'da kavrama yönelik algıları yansıtır. Oksimoronun ve şiirin kısa tarihçesini sunan yazar, bu zıtlıkların şiirin konu alanına giren durumlar olduğundan bahseder:

Bildiğimiz gibi, Modern Avrupa'nın ilk aşk şiirleri, yoğun nefret ve düşmanlık sözleri ile tutkulu aşkı anlatan birbiri ile güçlü bir ilişki içinde etkiye sahip eserlerde görülür. 20.yüzyıl eleştirmenleri, genelde Oksimoron kavramından rahatsız olmuşlardır ve onu yansıtan asıl sebebin iç çelişkiler olduğunu düşünmüşler. Zıtlıklar, sebepsiz olarak görülen tek bir konuşma içinde toplanmış ve tutarsız tanımlar olarak adlandırılmıştır. Oksimoronlara sahip edebi bir eser, hakiki yüceliğe ulaşmak için mantıksız ve tutarsız bir durum olarak görülmüştür. Eski Hümanist Eleştirmenler, Oksimoronu *Romeo ve Juliet* durumunda genç bir şairin zaafı şeklinde rahata düşkünlüğünü bir kusur olarak görmüşlerdir. (Girard, 2007:44,45)

Giriş bölümünde oksimoron sanatına yönelik olarak bahsettiğimiz durumlardan biri de birbiriyle çelişkili görünen sözcüklerin birlikte kullanımdan doğan oksimoron yapıların çoğu eleştirmence genç şairlerin kullanmış oldukları şiirsel ifadeler olarak görülüp küçümsenmesiydi. Modern Avrupa içinde bile, zıt kavramlardan doğan anlatıları, aydınların sanatsal değer olarak görmemesi oksimoron sanatının arka planda kalmasına neden olmuştur. Eski Hümanist eleştirmenlerin, Shakespeare gibi usta bir şairi genç bir şair edasında değerlendirip kullanmış olduğu ifadeleri bir kusur olarak görmeleri, yukarıda verilen durumları yansıtması bakımından çarpıcıdır.

Oksimoron kavramının algılanışı ve hitap ettiği kitleye yönelik olarak Girard, şu değerlendirmelerde bulunur:

Modern edebiyatın ilk aristokrat yazarlarında geniş ölçüde oksimoron kullanımı onların iddia ettiği gibi, ciddi eleştirilerin olduğu yüzeysel bir moda değildir. Bu, dünya içinde gerçekten erotik aşkların olduğu durumu ile temellenebilir. Böyle bir dünyada, eğitilmiş halk, aşk ve nefret, dargınlık ve barışıklık gibi birlikte zıt kullanılan sözcükleri kullanma biçimi ile daha güçlü tutkulara uyum sağlayabilirler. Bu salon hayatına ve bitmek bilmez şehir yaşamına uyumdan ileri gelir. (Girard, 2007:50)

Girard, oksimoron kavramına yönelik olarak *eğitilmiş kişilerin anlayabileceği bir dil* şeklinde bir ifadeye bulunur. Kendini eğiten ve kendi bireysel kimliğini ortaya koymuş olan halk, zıt kavramların bulunduğu ifadelerle kolaylıkla uyum sağlayabilir. Oksimoron yapıları kullanmanın bir moda olduğunu belirten yazar, düz bir dilden ziyade duygu derinliğine sahip anlatımların zıtlıkla daha iyi görüleceğini ve bu durumun dönemin şairleri tarafından sıklıkla kullanıldığını belirtmektedir.

Heinrich F.Plett, "insan varlığındaki çelişkileri açığa vurma" (Plett, 2010:218) şeklinde oksimoron sanatını tanımlamaktadır. İnsan varlığındaki çelişkilerin dışavurumu niteliği taşıyan oksimoron sanatı, yazarın örneğini verdiği "living death: yaşayan ölü" ifadesiyle bariz bir şekilde çelişki zıtlıklar yoluyla anlaşılmaktadır.

Plett, *Literary Rhetoric* isimli çalışmasında oksimoron sanatına yönelik olarak "subtraction: anlam kaybı"na değinmektedir. Oksimoron oluşturan iki sözcükten birinin sahip olduğu anlamı kaybetmesi olarak bilinen bu terim hakkında yazarın değerlendirmeleri şu şekildedir:

Semantik özelliklerin silinip çıkarılması ya kaybedilmesi asembly ya da anlamsızlığa yol açar. Anlam elementlerinin çıkarılması, "ellipsis" ya da "zeugma" şeklindeki sentaktik figürleri içermektedir. Bu durum, konuşmanın kesilmesi ya da anlam parçalarının sessizleşmesi şeklinde olabilir. Onlar, içi boşaltılan anlamı eklenen anlambirimcik demeti ile alıcının doldurduğu bir boşluğu temsil etmektedir. Semantik anlamın silinip kaybolmasının diğer türü, birbirini dışlayan anlambirimcik demetleri içerisinde gerçekleşir. Bu olayın örnekleri şunlardır: a.yaşayan ölü b. mutlu hata c. uzun cüce d. a gürültülü sessizlik. Bu durumda semantik zıtlığın dikkat çekici her durumu, üretilir. Onların mantıksal biçimi zıtlık içerisinde yer almaktadır. (Plett, 2010:217)

Plett tarafından "anlam kaybı" olarak adlandırılan bu terim verilen örneklerde sahip olunan anlam kaybını yansıtmaktadır. "Yaşayan ölü, mutlu hata, uzun cüce ve gürültülü sessizlik" örneklerinde "ölü, hata, cüce ve sessizlik" sözcüklerinin sahip olduğu anlamın ifadelerin önüne gelen sıfat sonucunda kaybedildiği görülmektedir.

"Klasik retorikçiler, bunu oksimoron olarak adlandırmaktadır. Sir Philip Sidney'in "varlık içindeki yokluk" bunun tipik örneğidir. Bunun en iyi bilinen örnekleri, Shakespeare'in Romeo ve Juliet adlı eserindedir. "hafif ağır, parlak duman, soğuk ateş, hastalıklı sağlık" şeklindeki bu oksimoronlar, "alt anlambirimcik" olarak adlandırılan semantik ortak paydaları azaltan benzerliklerdir. Alt anlambirimciğe, oksimoron biçimindeki zıt anlamlı anlambirimcik demetlerdense, daha yüksek derecede genelliğe sahiptir. "hafif ağırlık" örneğinin alt anlambirimciği "ağır" olabilir. (Plett, 2010:217)

Hypersememe "alt anlambirimcik" olarak karşılık bulan bu ifadelerde, sözcükler arasında ortak paydaları azaltan benzerliklerin "subtraction: anlam kaybı" sayesinde asgari düzeye indiği ifade edilmektedir. Sözcükler arasında var olan anlamsal benzerliklerin oksimoron sanatı içerisinde kullanılan sözcükler yoluyla azaltılması yazarın kullanmış olduğu bu terimin oksimoron sanatı içerisinde önemli olduğunu göstermektedir.

Menderes Coşkun, Türk Edebiyatında oksimoron sanatı hakkında söz söyleyen ilk araştırmacılardan biridir. Kavrama yönelik tanımlamaları ve açıklamaları, konu ile ilgili araştırmalar yapanlarca kaynak niteliği taşıyan Coşkun, oksimoron sanatı için "Birleşik Tezat" terimini kullanır.

Batı retoriğinde zıt anlamlı veya anlam çerçevesi bakımından birbiriyle çelişkili iki kavramı bir arada ve bir nesne için kullanmaya Oksimoron (Oxymoron) denir. Birçok eserde oksimoron, yoğunlaştırılmış ikilem (paradoks) olarak tanımlanmıştır. Oksimorona verilen örnekler çoğunlukla tamlama şeklindedir. "Tatlı zalim" ,"Orijinal bir kopya","safî hile" gibi. Oksimorona karşılık olarak Birleşik Tezat ifadesi benimsenebilir. Divan ve Servet-i Fünun şiirinde bu tezat çeşidinin oldukça güzel örnekleri vardır. Mesela Tevfik Fikret, tarih boyunca farklı devletlerin hâkimiyeti altına girmiş olan İstanbul için bîve-i bâkir yani bekâr dul ifadesini kullanmıştır. (Coşkun, 2012:149)

Oksimoronu zıt anlamlı ve anlamsal olarak çelişkili iki kavramın bir arada kullanıldığı sanat olarak gören Coşkun, bu kavrama yönelik olarak paradoks teriminden bahseder. Birçok eserde oksimoron kavramı için paradoks ifadesinin kullanıldığını belirten Coşkun, kavrama yönelik olarak örnekler verir. Oksimoron sanatına yönelik olarak "tamlama şeklinde oluşurlar." ifadesi, Coşkun'un sunduğu değerlendirmenin sağlamlığını göstermesi bakımından önemlidir. "Tatlı zalim, orijinal kopya" örneklerinde, oksimoronların genellikle sıfat tamlaması şeklinde gramatik oluşumlardan meydana geldiği görülmektedir. Konu ile ilgili teorik bilgilerden sonra Coşkun, Ahmet Haşim'in doktorlar için kullandığı zalim çehreli şefkat (Coşkun, 2012:149) ; Şeyhülislam Yahya'nın nâ-murâdlığın bâri neşvesin: bahtsızlığın neşesi (Coşkun, 2012:149) örneklerini verir.

İsrafil Babacan, tezat veya paradoks başlığı altında kavrama yönelik olarak açıklamalarda bulunur. Kavrama yönelik açıklamalara girmeden önce yazar, tezat sanatı ve etkileri hakkında bilgiler sunar:

Türkçe kaynaklar, Osmanlı sahası Sebk-i Hindî şiirinin özelliklerinden bahsederken, Sebk-i Hindî şairlerinin derin ve ince hayalleri dile getirmek suretiyle, sıklıkla tezada yer verdiklerini vurgulamıştır. Bu iddiayı öne süren araştırmacılara göre, Sebk-i Hindî şairleri daha çok manevi tezatlar kullanmış olup, ele aldıkları olaylara değişik açılardan bakmışlardır. Dolayısıyla şiirde, birbirinin zıttı olan anlamlar ve mazmunlar ortaya çıkmıştır. Aslında tezat, Türk şiirinin her döneminde etkileyiciliği artırmak ve bir kavramı ya da fikri zıttıyla okuyucuya intikal ettirmek bakımından beğeniyle kullanılmıştır. (Babacan, 2012:371)

Derin ve ince hayalleri dile getirmek için kullanılan zıt ya da çelişkili kavramlar, Babacan'a göre, şiirde farklı mazmun ve kalıpların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Tezat sanatının Türk şiirinin her döneminde kendisini hissettirdiğini belirten yazar, etkileyciliğin ve beğenilmenin bu sanatın amacı olduğunu belirtir.

Oksimoron kavramına yönelik olarak Babacan "paradoksal imajlar" şeklinde bir terim kullanır:

Bu bakımdan, incelediğimiz Sebk-i Hindî şairlerinde, onları Klasik ya da başka üsluplardan ayırabilecek ciddi manada farklı tezat kullanımlarına rastlamadık. Ancak son zamanlarda, Sebk-i Hindî hakkında bir araştırmada, "paradoksal imajlar" adı verilen ve Sebk-i Hindî'nin belirli bir kolunda ayırt edici olabilecek bir husûsiyete dikkat çekilmiştir. Fakat bunu, şairlerin aynı beyit içerisinde zıt anlamlı kelimeler ile karıştırmamak kazımdır. Önemli olan şairin bu kelimeleri kullanarak yeni fakat çelişkili bir kavrama ulaşması yani paradoksal bir imaj yaratmasıdır. (Babacan, 2012:372)

Sebk-i Hindî şiirine özgü olduğunu düşündüğü paradoksal imajlardan bahseden İsrail Babacan, tezat sanatının bu kavramdan farklı olduğunu düşünür. Babacan'ın bu görüşü, bizce değerli olup kavramın anlatımı noktasında kayda değerdir. Bu açıklamalardan dikkatimizi çeken yazarın oksimoron kavramı için "paradoksal imaj", yeni bir oluşum demesidir. Birbiriyle zıt kavramların birleşerek çelişkili bir kavrama ulaşması ve oksimoron oluşturması kayda değerdir. Coşkun'dan farklı olarak oksimoron yapıların yeni bir anlatıma yol açması görüşü Türk araştırmacılar arasında başarılı bir açıklamadır.

Namık Açıköz, oksimoron kavramına yönelik olarak, bu yapıların bir zekâ oyunu olduklarından bahseder. Bu tür zekâ oyunlarına başvuran konuşur, kelimeler arasında ilişki kurarak "çağdaş bir klasik, erkek Fatma" gibi birer ince işçilik gerektiren ifadelerle başvurur.

Klasik şairler, kelimeler arasında ilişki kurarken zekâlarını kullanırlar. Yani yaptıkları bir tür zekâ oyunudur. Önce kelimeler arası ilişkiyi zihinlerinde o güne kadar kimsenin fark edemediği açılardan kurgular ve bundan zevk alırlar. Aynı zevki, kelimeler arası ilişkideki zekâyı fark eden okuyucu da alır. (Açıköz, 2012:65)

Klasik şairlerin kelimeler arası ilişkiyi kurarken edebi araçlardan yararlandıklarını belirten Açıköz, bu araçlardan birinin zekâ oyunu şeklinde gerçekleşen kullanımlar olduğunu belirtir. Bu kullanımlara yer veren şairler, diğer şairlerden farklı olarak kimsenin fark edemediği, kurgunun ürünü olan bu ifadeleri şiirsel zevkle kullanırlar.

Klasik şairler, kelimeler arası ilişkiyi her zaman düz olarak kurmaz ve imge kurgulamalarını alışılmış mantık doğrultusunda yapamazlar. Bazen kelimeler arası ilişkinin zıddiyete dayandığı görülür. Zıddiyet kurgulaması yapılırken iki yol tercih edilir. İlki, yaygın olan ve çok bilinen "tezat" sanatı kullanılarak yapılan ilişki kurmadır. İkinci tür zıddiyet ilişkisi, zıt kelimelerin veya kullanım alanı itibariyle aynı ortak paydadan gelen, fakat anlam ve fonksiyon itibariyle birbirinin zıddı olan kelimelerden birinin diğerinin sıfatı olarak kullanılmasıyla gerçekleşen ve tamlamayla yapılan bir söz sanatıdır. (Açıköz, 2012:65)

Zıddiyet kavramının iki yönünden bahseden Açıköz, ikinci tür zıddiyet kavramı içerisinde oksimoron yapıların olduğunu savunur. Burada dikkatimizi çeken ifadeler, *aynı ortak paydadan gelme, sıfat olarak kullanılma ve tamlamayla oluşmadır*. Aynı ortak paydadan gelme, çelişkili ya da zıt iki kavramın arasında zıtlığı yaratan durumun genel adıdır. Örneğin, "minik dev" örneğinde, küçük ve büyük kavramları arasında zıtlık ilişkisinin olduğu görülür. Her iki kavramın ortak noktası ağırlık ve hacim gibi terimlerdir. "Siyah süt" örneğinde ise, kelimeler arasındaki ilişkinin siyah ve beyaz kavramları arasında olduğunu görürüz. Her iki kavramın ortak paydası "renk" üzerinedir. Renksel açıdan çelişki ve zıtlık yaratan her iki kavramda da renksel olarak siyahın baskınlığı görülür.

Oksimoron terimi hakkında Açıköz, Eskiler'in görüşlerine ve bu terimi adlandırmalarına yer verir:

Batı dillerinde "oxy-moron" tamlamasıyla ifade edilen bu kavram için "kelâm-ı zü'l-vecheyn ve müstemilü'z-zıddeyn" terkiplerinin kullanıldığını söyleyen Latîfî, tezkiresinde Ahmed-i Dâî'nin ; " **gözüm hiç gördüğün var mı be- hakk-ı sûre-i Tâhâ / benüm yârüm gibi fitne benüm yârüm gibi şeydâ** " beyti ile ilgili tespitlerde bulunur. Bu beyitteki "yar" ve "fitne" kelimeleri, Latîfî'ye göre, bir arada kullanılamaz; daha doğrusu , "yar" için "fitne" kelimesi bir sıfat olamaz. Halk arasında "köpek" anlamında kullanılan böyle kötü anlamlı bir kelimenin, övgü için kullanılması yanlıştır . (Açıköz, 2012:66)

Oksimoron yapıların eski Belâgat kitaplarındaki karşılıklarına yer veren Açıköz, Latîfî'nin konu ile ilgili olarak doğrudan ya da dolaylı olarak fark ettiği bu yapılar üzerine düşüncelerine yer verir. Latîfî'ye göre, fitne ve yar gibi sözcüklerin yan yana kullanılması ve sevgili sözcüğünü nitelemesi doğru bir kullanım değildir. Sevgili gibi, yüce ve değerli biri için "köpek" anlamına gelen bir kavramın kullanılması doğru değildir. Ancak, Latîfî konu ile örnekler verdikten sonra "kelâm-ı zü'l-vecheyn ve müstemilü'z-zıddeyn" sanatları hakkında açıklamalar sunar.

Latîfî, bir yanlış ve bir doğru örnek verdikten sonra, bu tür imge kurgulamaları için aruz ehlinin "iki yönlü kelime ve zıtları içeren" anlamında "kelâm-ı zü'l-vecheyn ve müstemilü'z-zıddeyn" terimini kullandıklarını; bu tür uygulamaları da îham ve kinâye amacıyla tercih ettiklerini söyler." İham ve kinâye

amacı doğrultusunda birbiriyle çelişkili ve zıt kavramları kullanan şairler, imgeleme durumunu yansıtırken “kelâm-ı zü'l-veccheyn ve müstemilü'z-zıddeyn” denilen sanatlardan yararlanır. Bu sanatlar, “zıtlıkların birliği”ni sunmaktadır. (Açıkgöz, 2012:66)

Özge Öztekin, kavram karşıtlığı hakkında “şiire farklı bir bakış açısıyla yaklaşarak zihinde tasarlanabilecek alışılmış kavramlara uzak bağdaştırmaların meydana getirilmesinde, özellikle zıtlıkların payı büyüktür.” (Öztekin, 2009: 519) şeklinde açıklama yapar. Bu bakış açısı, şiiri alışılmış çizginin ötesine taşıyan çoğu şair için zıtlık, alışılmış olan kavramları bilinirden uzaklaştırarak çelişkilerle dolu bir imajın üretilmesi sonucu şiir sanatına katkı sunan yapıların oluşmasını sağlamaktadır.

Ahmet Güngör, oksimoron sanatı hakkında detaylı bilgiler vererek konu ile ilgili yorumlamalar ve değerlendirmelerde bulunan yerli araştırmacılar arasında özel bir yere sahiptir. Kavramı hem yapısal hem de anlamsal olarak ele alan Güngör, çeşitli yazarların görüşlerine yer verip örnekler sunarak konu hakkındaki bilinmezlikleri açıklığa kavuşturmuştur.

Oksimoron sanatını *ikirciklem* olarak adlandıran Güngör, sanatı hakkında şu bilgilere yer verir:

İkirciklem (Oksimoron), sözlü ve yazılı iletişimde (genelde resmi konuşma ve yazışma dışında) kullanılan dil unsurlarından birisidir. Zıt kavramları çağrıştıran sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla alıcı üzerinde şaşkınlık yaratan etkileyici, çarpıcı anlatım sanatıdır. Kimi zaman tezat, ironi, paradoks, mecaz vd. edebi sanatlarla karıştırılmakta, kavram ve anlam kargaşasına yol açmaktadır. Batı dillerinin yanı sıra Rusçada doktora tezleri ve makaleler yayımlanmıştır. Kırgızca ve diğer Türk lehçelerinde de sınırlı sayıda konuyla ilgili bilimsel yazılar mevcuttur. Türkiye Türkçesinde ise konuyla ilgili bilimsel çalışmalar yok denecek kadar azdır. Biçimsel ve anlamsal özellikleri; dilbilim, edebiyat, dilbilgisi açısından ele alınmakla birlikte sözcükbilim ve sözdizim açısından tartışmalıdır. (Güngör, 2014:102)

Oksimoron yapıların sözlü ve yazılı iletişimde kullanıldığını belirten Güngör, kavramın zıt yapıların birleşiminden doğan bir dil unsuru olduğunu, kullanım amacının okuyucu ya da dinleyicide şaşırtıcı etkiyi yansıtmayı hedefleyen bir dil yapısı olduğunu savunur. Kavramın “tezat, ironi ve paradoks” gibi edebi sanatlarla karıştırıldığını belirten Güngör, kavram hakkında yapılan çalışmaların azlığından yakınır.

Kavramı adlandırmada yaşanan problemlerden bahseden Güngör, oksimoron sanatının adlandırılması yönünde eksikliklerin olduğunu belirtmektedir. Oksimoron kavramı için, İsrail Babacan *paradoksal imajlar*, Namık Açıkgöz *müstemilü'z-zıddeyn*, Menderes Coşkun *birleşik tezat*, bir sonraki başlıkta görüşlerine yer vereceğimiz Özge Öztekin ise *alışılmamış bağdaştırma* ya da *karşıtların birliği* şeklinde isimlendirmelerde bulunmuşlardır. Kavramın adlandırılması üzerine çeşitli görüşler hâkim olsa da *ikirciklem* şeklinde yazarın böyle bir adlandırmaya gitmesi, verilen ismin sahip olduğu anlamın oksimoron sanatı ile aynı doğrultuda olması dikkat çekicidir. Çünkü *ikirciklem* denilen terimin, bir ikilem ve çıkmazı yansıtmaması oksimoron kavramında var olan çıkmaz durumlara uygun düşmektedir.

İkirciklem, çağdaş dilbilimin yanı sıra leksikoloji, anlambilim, biçembilim, retorik, şiir bilgisi, tasavvuf ve fiziğin de araştırma alanlarına giren konulardan biridir. Özünde salt gerçeklik, madde, olay ve dil göstergelerinin statik ve işlevsel çağrışımları, birbirine aykırılık ve karşıtlıkları barındırır. (Güngör, 2014:106)

Oksimoron yapıların araştırma alanından bahseden Güngör, kavramın sadece edebiyat ve dilbilimle sınırlı kalmayıp belâgat, anlambilim ve tasavvuf gibi alanlarda araştırılması gerektiğini savunur. Güngör’ün bahsettiği alanlara ek olarak sunacağımız yönler, bu sanatın, resim ve reklamcılık alanlarında yer almasıdır. Özellikle reklamcılık alanında halkı etkilemek için zıtlıkları barındıran resimsel oksimoronun kullanılması dikkat çekicidir. Güngör’ün sıraladığı alanlardan belki de en dikkat çekici olanı şiir sanatı ve bunun içerisinde yer alan tasavvuf alanıdır. Özellikle ince hayallerin sunulduğu ve sözcüklerin bu terkiplerle kurulduğu tasavvuf alanında birbiriyle çelişkili ya da zıt kavramlara yer verme sık sık görülen dil kullanımıdır.

3.Oksimoron Sanatının Edebi Sanatlarla İlişkisi

Çeşitli araştırmacılarca oksimoron sanatı hakkında yapılan çalışmalarda kavramın sanatsal yönden, dilde *alışılmamış bağdaştırma* ya da *paradoks* olarak görüldüğüne dair görüşler söz konusudur.

3.1.Paradoks ve Oksimoron

Oksimoron sanatı ile paradoks arasındaki farklılıkların ve oksimoron sanatının paradoks olmadığını ortaya koymadan önce; paradoks kavramının ne olduğu üzerine değerlendirmelerde bulunmak, kavramın ne tür tanımlar içerisinde olduğu göstermek, konunun anlaşılması bakımından önemlidir.

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*’te bu kavram, “paradoks “isim: Fransızca *paradoxe*”, 1.Aykırı düşünce 2. Çelişki”, Felsefe Düşünceler arasında tartışmaya açık, kesin bir yargı içermeyen karşıtlık” şeklindedir.(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=PARADOKS Erişim Tarihi: 12.08.2015)

Kelimenin Türkçeye Fransızcadan geçtiği çeşitli alanlarda ve anlamlarda kullanıldığı görülür. Kavramın tarihsel gelişim içerisinde geçmiş olduğu değişimler belirtilirken, kavramın bugün orijinal

anlamdan farklı bir kullanımda olduğu görülmektedir. Kavram, felsefe ve mantık alanları içerisinde sıklıkla kullanılırken edebiyat, hukuk vb. alanlarda da aynı sıklıkta kullanım alanlarına sahiptir.

Platon'un Menon diyalogunda Sokrates " insan ne bildiği şey üzerine ne de bilmediği şey üzerine araştırma yapabilir; çünkü eğer biliyorsa, araştırma yapma gereksinimi yoktur; eğer bilmiyorsa bilmediği konuyu araştırılmaz çünkü neyi araştıracağını bilmiyordur" sözleriyle, dil kullanımında olduğu kadar düşünme sürecinde de çatışmaların varlığını göstermektedir. (Cengiz, 2007:78)

Yukarıda Sokrates'ten yaptığımız alıntıda hareketle, "ne...ne " yapısıyla bir çıkmazın oluşu görülür. İnsan eğer bir şeyi biliyorsa, o şeyi araştırmasına ihtiyacı yoktur. Çünkü araştırılmak istenen şey bilinenidir. Ancak bir şey bilinmiyorsa onu da araştırmak imkânsızdır. Çünkü bir şeyi bilmeyen, "neyi, nasıl ve ne şekilde" araştırdığına da bilmez. Görüldüğü üzere, çıkmaz bir durum söz konusudur. Bir yandan bilmek eylemi ile yapılamayacak bir araştırma diğer yandan bilmeme eylemi ile yapılamayacak araştırma her iki durumda da bir çıkmaz söz konusudur.

Paradokslar, bir yargıda bulunan tümcelerin kendilerine göndermede bulunmalarından ötürü çelişkili ya da tutarsız bir durum yaratır. Temelde, tümcenin göndergesinin kendisi olması ya da tümcenin doğruluğu üzerine değerlendirme yetkisinin yine tümcenin kendisinde olması tutarsızlık ya da çelişki yaratmaktadır. ... Bu çelişik durum, aslında bir üst derece çözümleme ya da dışarıdan bir tümce aracılığıyla ortadan kaldırılamaz; çünkü tümcede dile getirilen yargı tümcenin sınırları içerisinde bir yargıda bulunmayı gerektirmektedir. Benzer bir biçimde, tek başlarına alındığında tutarlı olan ama bir arada bulunmalarıyla tutarsızlık yaratan önerme kümeleri de paradoksların kaynağıdır. (Cengiz, 2007:78)

Paradoks ifadelerin yapısal özelliklerinden bahseden Erdal Cengiz, çelişki ya da tutarsızlık oluşturan durumların oluşma sebebi hakkında bilgi verir. Bu çelişik durumun bir üst çözümleme ya da dışarıdan bir cümle aracılığıyla ortadan kaldırılamayacağını savunan Erdal Cengiz, bu yapıların çelişikliği ve tuhaflığının yoğunluğundan bahseder. Kavramların tek başına kullanıldığında tutarsızlık oluşturmadığını ancak bir arada bulunmalarından dolayı çelişkinin paradoksun kaynağı olduğu görülür.

Lisbeth Booth, paradoks ve oksimoron kavramları arasında ayırım yapar. Kavramlar arasındaki ayırma ek olarak, paradoks ve oksimoron örnekleri veren Lisbeth Booth, hangi durumlar eşliğinde oksimoron ve paradoks arasında farklılıklar olduğunu gösterir. Lisbeth Booth'un bu ayırma yönelik olarak değerlendirmeleri, öncelikle kavramların tanımlarını vermeye yöneliktir. Kavramların tanımlarından hareketle, Lisbeth Booth konu ile ilgili düşüncelerini sıralar:

Edebi terimler ya da sanatlar hakkında bilgiye sahip olmak isteyen çoğu öğrenci, oksimoron ve paradoks kavramlarını ayırt etmede zorlanır. Oksimoron, birbiri ile çelişkili iki sözcüğün birleşiminden doğan yapılar iken; paradoks, birbiri ile çelişkili görünen fakat doğru elementleri içeren bir cümle ya da durumdur. (http://www.ehow.com/info_8634647_difference-between-oxymoron-paradox.html Erişim Tarihi: 30.04.2015)

Her iki kavramı tanımlayan Lisbeth Booth, aradaki ayırma işaret eder. Oksimoron, çelişkili ve tutarsız ifadelerin ürünü olan iki sözcükten oluşurken; paradoks birbiriyle çelişkili ancak doğru elementlerle tutarlı yapılara sahip ifadeler topluluğudur. Kavramları tanımlayan Lisbeth Booth, bu yapıları terim şeklinde ele alarak yorumlamalarda bulunur:

Paradoks ve oksimoron arasındaki kayda değer ayırım, tanımlanan ifade ya da terimlerin uzunluğuna bağlıdır. Oksimoron, iki sesli ifadeden oluşan kısa bir yapı iken; paradoks uzun ifadelerden, paragraflardan hatta tam bir öyküden de oluşabilir. Temelde paradoks, bir doğruyu aydınlatmayı sağlayan çelişkilerin arkasındaki uzun fikirler olarak tanımlanırken; oksimoron aynı fikri temsil eden iki sesli basit ifadeler için kullanılır. (http://www.ehow.com/info_8634647_difference-between-oxymoron-paradox.html Erişim Tarihi: 30.04.2015)

Her iki ifadenin arasındaki ayırımdan bahseden Lisbeth Booth, bu iki türün kısalık ve uzunluk bağlamında bir ayırım içerisinde olduğunu belirtir. Oksimoron kavramların kısa yapılardan oluştuğunu belirten Lisbeth Booth, paradoks yapıların bunun aksine uzun ifadeler oluşundan bahseder. Şekilsel açıdan bir ayırımdan bahseden Lisbeth Booth, her iki kavramın arasındaki farkların belirgin bir açıklaması olarak bu ifadelere başvurur. Bu ayırımlarda bulunduktan sonra Lisbeth Booth, paradoks ve oksimoron örneklerine yer verir:

Oksimoronları yöneten sıkı kurallardan dolayı, bu kavramlar bir olayı basite indirgemek için kullanılır. Oksimoronun tipik örneği, koca cüce ifadesidir. Jumbo ifadesi, büyük-koca anlamına gelirken shrimp "cüce" ifadesi ise "küçük, cüce" anlamlarına gelir. Diğer bir örneğimiz, açık sır, sağır edici sessizlik'tir. Açıkçası bu yapılar, çelişkili sözcüklerin şaşırtıcı birleşimlerinin kullanıldığı somut ifadeleri taşır. (http://www.ehow.com/info_8634647_difference-between-oxymoron-paradox.html Erişim Tarihi: 30.04.2015)

Oksimoron sanatının genel tanımından bahseden Lisbeth Booth, kavramla ilgili en tipik örneğin "jumbo shrimp: koca cüce" ifadesi olduğunu söyler. Türkçede "koca bebek, minik dev" ifadeleri yukarıda

örneğini verdiğimiz “koca cüce” ifadesi ile aynı bağlamda tutarsızlık oluşturur. “Koca cüce” örneğinde, cüce birinin büyüklük bakımından; “koca bebek” örneği ile de büyük birinin küçüklüğü arasındaki ilişkinin sonucu olarak zıtlık söz konusudur. Kemal Sunal’ın başrolünde olduğu Hanzo filminde bu zıtlıkları başarılı ile görürüz. Yıllardır dağlarda ve mağaralarda büyüyen koca bir adamın yakalanarak normal bir bireyin geçireceği çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerini kronolojik olarak yaşatmayı amaçlayan bu filmde, koca bir adamın küçük bir bebek gibi bakılıp kundağa sarılması, biberon ile süt içirilmesi, oyuncaklarla oynatılması gibi durumlar, zıtlıkları göstermesi bakımından önemlidir.

Paradoks, zarif ifadeleri her zaman özetlemeyen kavramlar olduğu için, örnekler daha az açıktır. Diğer açık bir örnek, George Shaw’ın alıntıladığımız şu cümledir. Yazık gençliğe ki gençlik, gençlik üzerine harcanıyor. İlk bakışta, ifade çelişkilidir. Fakat daha ileriki bir inceleme ile doğru ve tutarlı olan anlam şu şekilde gün yüzüne çıkar. Genç insan, gençliğin kısacık değerini takdir edemez. Diğer yaygın bir örnek, Shakspeare’in Hamlet adlı eserinde gördüğümüz, kibar olduğum kadar zalim de olabilirim. örneğidir. Bu ifade, çelişkili bir kavramı gösterir. (http://www.ehow.com/info_8634647_difference-between-oxymoron-paradox.html Erişim Tarihi: 30.04.2015)

Yukarıda verilen açıklamalar eşliğinde sunulan örnekler, oksimoron ve paradoks arasındaki farkı ortaya koyması bakımından önemlidir. Paradoksun uzunluğundan kaynaklanan sorun, zarif ve ince fikirlerin tam olarak dinleyici ya da okuyucuya aktarılmasında bir sorunun yaşanmasına neden olur. Bu sorun, kısa ve etkileyici bir anlatımın ürünü olan oksimoron sanatı ile paradoks arasında bir farklılığın olduğunu gösterir. Oksimoron sanatının kısa ve öz oluşu, hedeflenen mesajın iletiminde sorun yaşanmaması bu görüşü doğrulamaktadır.

3.2. Alışılmamış Bağdaştırma ve Oksimoron

Oksimoron sanatını bazı yazarların *alışılmamış bağdaştırma* olarak göstermesi, bu kavram hakkında açıklamalar yapmamıza neden olmuştur. Oksimoron yapıları, alışılmamış bağdaştırma kavramı ile bir tutan açıklamalar bizce yanlıştır. Bu yapıları, alışılmamış bağdaştırma şeklinde, şiirsel sapmalara yönelten açıklamalar, oksimoron kavramı hakkında yapılan çalışmaların yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır.

Şiir dilinin en yaygın özelliklerden biri, normal dil kullanımlarının dışına çıkan, okuyucu üzerinde iz bırakan sanatsal yapılarıdır...Bu sanatsal kullanımlara kişileştirme, benzetme, tekrarlama, devrik cümle kullanımı, sapma ve alışılmamış ve bağdaştırma kullanımı gibi çeşitli dilbilimsel yaklaşımlar dâhil edilebilir. Ayrıca sözcüklerin çok anlamlılığından (Polysemie) sıkça faydalanan şairler sözcüğün temel anlamı ile yan anlamları arasında bilinçli bir bağ kurar ve okuyucuyu mecazi bir oyunun içine sürükler. Bu tarz dil kullanımı şiir dilinin anlaşılmasını da zorlaştırmaktadır. (Balcı, 2012:44)

Şiir dilinin normal kullanımlar dışında genişliğe sahip olduğunu belirten Umut Balcı, bu yönüyle şiir dilinin okuyucunun zihninde kalıcılığı sağlaması bakımından önemli olduğunu belirtir. Sözbilim ve dilbilim kurgularıyla dilde farklı kullanımlar arayışına giren çoğu şair, şiir dilini kullanarak söz oyunlarına başvurur. Bu söz oyunları, dış dünyanın baskınlığına karşı kendilerinin silahı ve zırhıdır. Şairlerin şiirsel kullanımlarının ürünü olarak sanatsal ifadelerle başvurmasında çeşitli faktörlerin olduğunu belirterek bu kavramlardan birinin alışılmamış bağdaştırma olduğunu savunur. Bu kullanımlar neticesinde şair tarafından okuyucu bir mecaz oyunun içine çekilir ve bu sanatsallıkla yüzleşme gerçekleşir.

Şiir dilinde *sapma ve alışılmamış bağdaştırma* kavramlarının tanımlarına çeşitli araştırmacıların bilgilerine başvurarak yer veren Umut Balcı, *alışılmamış bağdaştırma* hakkında şu görüşlere yer verir:

Alışılmamış Bağdaştırma ise, “birbirinden uzak çağrışımlı sözcüklerin bağdaştırılması “ ve böylece farklı sözcükler arasında okuyucunun alışık olmadığı, sıra dışı ve düşündürücü kombinasyonların oluşturulmasına dayalı bir şiir dili kullanımudur. Bağdaştırılan sözcüklerin anlamsal açıdan birbirleriyle hiçbir ilişkisi yoktur, tamamen farklı anlamlar taşırlar. Alışılmamış bağdaştırmalar aracılığıyla yazar anlamsızlıktan anlam yaratmaya çalışır. (Balcı, 2012:44)

Kavram hakkında kısa bilgiler sunan Umut Balcı, Hulusi Geçgel’den alıntıladığı ifadede, alışılmamış bağdaştırmanın birbirinden uzak olan kelimelerin birbirine bağlanması şeklinde kavram hakkında değerlendirmelere başlar. Alışılmamış Bağdaştırma, okuyucunun yabancı olduğu, metni eline aldığı ana kadar duymadığı ifadeler topluluğudur. Bağdaştırılan sözcüklerin anlamsal açıdan birbiriyle ilişki içinde olamayışı bu tarz yapıların oksimoron yapılarından ayrılan yönüdür. Çünkü oksimoron yapıları, “aynı ortak paydadan gelme” durumunun ürünüdür. Örneğin, “dul bakire” şeklindeki bir ifadede kavramlar arasındaki zıtlığın ortak paydası “evlilik” kurumudur. Evlilik kurumu paydasında dul ve bakire gibi kavramların birleşerek tamlama oluşturması ve anlamsal açıdan ilişkinin olamayışı, alışılmamış bağdaştırma kavramı ile oksimoron arasındaki farkı göstermesi bakımından önemlidir. Anlamsal açıdan herhangi bir ilişkinin olmadığı alışılmamış bağdaştırma örneğinde bu yapıları oluşturan iki terim, birbirinden uzak bir anlama sahip olup yan anlamlara sahiptir. Ancak oksimoron yapılarında bir yan anlamdan ziyade ortak bir paydadan gelen ilişkiyi oluşturan kavramlar arasında uyum söz konusudur.

Aynı durum bozuk yol, yeşil kumaş, çalışkan çocuk gibi binlerce sıfat tamlaması için de geçerlidir. Bunlara dilde alışılmış bağdaştırma adını veriyorum. Buna karşılık sarı ilgi, yeşil çalışkanlık, kahraman felsefe gibi, yine sıfat tamlaması niteliği taşıyan, ancak yadırgatıcı, dilde kullanılmamış ve mantığa aykırı birleştirmelerde anlamsal özellikler ve ayırıcılar arasında uyum sağlanamadığı için bunlar alışılmamış bağdaştırmalardır ve günlük dilde kullanılmaz. Bu gibi örneklerde sarı, yeşil ya da kalın, yırtık, bozuk gibi sıfatlar aslında somut adları nitelendikleri, burada ise nitelenen adlar soyut olduğu için alışılmamış, algılanmaları, güç bağdaştırmalardır. Tıpkı tümce düzeyinde bir bağdaştırma sayabileceğimiz “öğretmen okula gidiyor”örneğinde öğretmen’i değiştirerek “suaygırı okula gidiyor”tümcesini elde ettiğimizde bunun okuyan/dinleyende bir anda doğuracağı etkide olduğu gibi. (Aksan, 2013:151,152)

İki tür bağdaştırmadan bahseden Doğan Aksan, alışılmış ve alışılmamış bağdaştırma arasındaki ayırmadan bahseder. “Bozuk yol, çalışkan çocuk” gibi örneklerin alışılmış bağdaştırma olarak kullanıldığını belirten Doğan Aksan, “sarı ilgi, kahraman felsefe” gibi kavramların nitelenenlerinin soyut olmasından dolayı dilde kullanılmamış, yadırgatıcı bir tutumu yansıtan örnekler olduğunu belirterek bu kavramlara neden alışılmamış bağdaştırma dendiği üzerine görüşlere yer verir. Okuyucu ya da dinleyenin karşılaştığı bu sözcükler, anlamsız ve mantığa aykırı bir düzen gösteren yapılar olması bakımından ilgi çekicidir. Oksimoron yapıların temelinde var olan karşıtlıkları, alışılmamış bağdaştırma kavramı ile karşılaştırsak, oksimoron yapıların nitelenen ögesinin çoğu zaman somut olduğu okuyucuda yadırgama duygusunun bu denli olmadığı görülmektedir. En azından yadırgama duygusunun olduğu durumlarda bile “sebepsizliğin sebebi, zangoç imam (Eloğlu,2014:198) ” kavramları arasında ilişkinin ortak olduğu ve ortak paydadan bir zıtlığı yansıttığı görülür. Sebep ve imam gibi nitelenen ögelerinden en az birinin somut olduğu düşünülürse, oksimoron yapılar bu konum itibariyle alışılmamış bağdaştırmalardan farklı bir gelişim izler.

Aslında, alışılmamış bağdaştırmalara yönelik etkili anlatım çabasının bir ürünü ve deyim aktarmalarında güçlü anlatım eğilimidir. Aynı eğilimi biz günlük konuşma dilinde de zaman zaman gösteriyoruz. Örneğin kavga kaşağısı, ömür törpüsü, şeytan çekici, insan sarrafı, çehre züğürdü gibi deyimlerde, tamlayanın ögeleri, anlambilim açısından dikkate alınmadan, soyut+somut, somut+soyut kavramlar bir araya getirilerek birleştirilmiştir. Bu ögeler, başlangıçta bir kişinin gerçekleştirdiği, zamanla beğenilerek yaygınlaşmış anlatım biçimleridir. Bugün Türkçede ve birçok dilde kullanılan kırık kalp, soğuk savaş, sıcak savaş gibi örnekler, hatta mavi yolculuk gibi kavramlar da aynı nitelikteki ögelerdir; zamanla çok kullanılır duruma gelen alışılmamış bağdaştırmalardır. (Aksan, 2013:164)

Alışılmamış Bağdaştırmaların anlatımı etkili kılmak adına kullanılan güçlü bir sanat olduğunu belirten Doğan Aksan, kavramın günlük dilde de kullanıldığını belirtir. Günlük dilde “kavga kaşağısı, ömür törpüsü, şeytan çekici, insan sarrafı” gibi örneklerinin olduğunu savunan Doğan Aksan, bu anlatım biçiminin tıpkı oksimoron kavramında olduğu gibi başlangıçta tek bir kişinin gerçekleştirdiği, zamanla beğenilerek yaygınlaşmış anlatım biçimleri olarak sıradanlaşarak kalıplaştığını belirtmektedir. Bu yönüyle alışılmamış bağdaştırma ve oksimoron kavramları benzerlik gösterir. “Dürüst politikacı” şeklindeki oksimoron örneği, politika kavramının temel anlamı olan “sahtekârlık, iki yüzlülük” kavramı ile “dürüst” arasındaki ifadelerin birleşimi sonucu oluşan tamlamadaki kavramlar, zıtlığın var olmasından kaynaklanmaktadır. Bu kavramı kullanan bir siyasetçinin zamanla diğer meslektaşlarına model olması ve çoğu siyaset adamının da bu kavrama başvurması, başlangıçta tek bir kişinin gerçekleştirdiği zamanla yaygınlaşarak kalıp hale gelen bir yapı sergilemesi bakımından yukarıda belirtilen görüşle aynı doğrultudadır.

4. Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Oksimoron Örnekleri

M.S. 688.yılındaki Çoyr yazıtıyla tarihlendirilen Türk Dili, ilk yazılı belgeye sahip olduğu bu dönemden itibaren tanımlanabilen gelişkin bir kültür ve dilin örneğini teşkil etmektedir. *19. yüzyıldan itibaren Avrupa ve Rusya bilim çevrelerinde önemi gittikçe artan Türkoloji çalışmaları neticesinde, çeşitli Türkologlar tarafından Türk lehçelerinin dilbilim kriterlerine göre sınıflandırılması başlı başına bir mesele haline almıştı. Çeşitli Türk boyları tarafından konuşulmakta olan Türkçe’nin pek çok lehçe ve şiveye ayrılıyor olması, bu diller arasında göze çarpan bir çok ses farklılıklarının ve gramer yapılarının bulunması Türk lehçelerinin sınıflandırılmasında farklı görüşlere yol açıyor, Avrupalı ve Rus Türkologlar kendi görüşlerine göre Türk lehçelerinin sınıflandırılmasında değişik yollara başvuruyor ve farklı sonuçlara ulaşıyorlardı.* (Tavkul, 2003:1) şeklinde Türk dili ve lehçeleri üzerinde yapılan araştırmaların başlangıç tarihinden bahseden Ufuk Tavkul, yapılan sınıflandırmaların araştırmacıların görüşleri neticesinde farklılaşma eğilimi içerisinde olduğunu bu sınıflandırmalara yönelik ortak noktaların olmayışından bahseder.

4.1.Eski Türkçede Oksimoron

Türk dilinin yazılı kaynaklarının yer aldığı dönemin literatürde “Eski Türkçe” olarak isimlendirildiğini belirten Özyetgin bu dönem hakkında, *Türk dilinin kuramsal olarak Proto Türkçe diğer bir deyişle Ana Türkçe döneminden sonra gelen ve Türkçenin yazılı metinlerle bilinen en eski devresi Eski Türkçe olarak adlandırılmaktadır. Eski Türkçe dönemi kendi içinde uzun bir dönemdir. Bu dönem bugünkü bilgilerimiz ışığında Türk dilinin en eski yazılı belgelerinin bulunduğu devreyi kapsamaktadır. Bu dönem ayrıca Türkçenin işlek bir yazı dili*

olarak kullanıldığını da belgelendirebildiğimiz en eski dönemidir. (Özyetgin, 2006:5) şeklinde değerlendirmelerde bulunarak dönem hakkında genel bir girişten söz ederek bu dönemi “işlek bir yazılı dil” olarak tanımlamıştır.

Eski Türkçe dönemi olarak adlandırılan bu dönemin sosyal ve coğrafik yapısından bahseden Özyetgin bu dönem için , *Eski Türkçe döneminde siyasî coğrafyaya hâkim unsur, 6. yüzyılın ortalarında Batı Moğolistan'daki Altay dağları bölgesinde yaşayan ve aynı tarihte Çin'in kuzeyinde bugünkü Moğolistan'da, büyük bir devlet kuran (550-630, 680-745) Eski Türkler yani Köktürklerdi. Bu dönemdeki söz konusu Türkçe de bu Köktürklerin diliydi. Ayrıca bu dil 8. yüzyıl ortalarında Moğolistan'daki Köktürk egemenliğine son vererek orada bir devlet kuran Uygurlarla (745-840), Şincan'daki Tarım havzasında Koço-Turfan Uygur devletini (850- 1250) kuran yerleşik Maniheizt ve Budist Uygurların da diliydi.*” (Özyetgin, 2006:5) şeklinde değerlendirmelerde bulunarak bu dönemi oluşturan halklardan ve devletlerden bahseder. Bu devletler arasında tarihte Türk adıyla kurulan ilk devlet olan “Göktürkler” ve Maniheizm-Budizm temelinde şekillenen “Uygurlar” dan bahseder.

4.1.1.Orhun Türkçesinde Oksimoron

Kül Tégin Güney Yüzü

“KT G 7 :.... **bilig: bilmez: kişi:** ol: savıg: alıp: yagru: barıp: üküş: kişi: öltün “ (Haz. Ölmez, 2013:81)

“Bilig ve bilmez” gibi birbiriyle zıt yapıda olan iki sözcüğün birleşiminden oluşan bu yapıda yeni bir semantik yapı söz konusudur. Bilig bilmez kişi, bilgiyi bilmeyen kişi olarak cahil kelimesi ile aynı doğrultudadır. Bu açıdan ifadelerin oluşturduğu zıtlık, metinde geçen ifadenin oksimoron olarak değerlendirilmesine yol açmıştır.

Kül Tégin Doğu Yüzü

“D 27: ança kazanıp: biriki: bodunug: **ot sub kılmadım:** men “ (Haz. Ölmez, 2013:86)

Ot sub kıl-“ ateş ve su gibi yap-“ : Bu ifade, deyim düzeyinde metnin söz varlığında bulunan zıt unsurlardan oluşan ifadelerin birleşiminden oluşmaktadır. Metinde geçen bu ifade, halkı “ateş ve su gibi birbirine kırdırmadım.” anlamındadır. Bu yönüyle ifade, oksimoron olarak değerlendirilmelidir. Çünkü Türkiye Türkçesinde “sudan/dereden kuru çıkmak, acıyı bal eylemek” şeklindeki ifadelerde görülen çelişki, ot sub kıl- ifadesinde de görülmektedir.

Kül Tégin Kuzey Yüzü

“K 10: **körür: közüm: körmez: teg: bilir: biligim: bilmez teg boltı**“:“ Gören gözüm görmez gibi bilen bilğim de bilmez oldu” (Haz. Ölmez, 2013:89)

Metinde geçen bu ifade, zıt kavramlar arasında görülen oksimoron örneğidir. Bilen aklın bilmemesi, gören gözün de görmemesi mantıksal olarak çelişkiye yol açmıştır.

4.1.2.Uygur Türkçesinde Oksimoron

4.1.2.1.Altun Yaruk

“ (15¹) S.8a 12-16.satır : tükel kılğalı udung kim s(e)n kayu üdün **b(e)k katıg süzük kirtgünc köngülin** nom iligi atl(ı)g nom erding bititip bir üdunte ....” (Haz.Kaya, 1994:66)

Pek katı saf gönül: “Bek ve katıg” sözcükleri semantik olarak sertlik ve katılık bildiren sözcüklerdir. “Süzük ve kirtgünc” gibi “doğruluk-safılık” gibi yapıların bu ifadelerle kullanımı olumsuz pekiştireçler aracılığıyla olumlu bir yapının var olmasını sağlayarak oksimoron oluşturmuştur.

“ (26) S.14b (24) : yok **kurug pratya paramıtıg** sözlep “(Haz.Kaya, 1994:71): “ boş ve faydası olmayan erdem”

Erdem kavramı, iyi ve faydalı olmayı hayatında ilke edinen insanlar için önemli bir ifadedir. İyi ve faydalı olmanın sonucu olarak yaşanan hayatı anlamlandırmaya yönelik kişilik özelliklerinden olan erdem “boş ve kuru” olarak değerlendirilmesi, metinde çelişki yansıtması bakımından oksimoron örneği teşkil etmektedir.

“ (34ç)(17) : ş(a)mnu süüsin utup **t(e)rs asıg nomluğlarıg** köntürüp köni kirtgünc” (Haz.Kaya, 1994:76)

t(e)rs asıg nomluğlarıg: “yanlış fayda” : Asıg “fayda” sözcüğü, esasen, insanları iyiye ulaştırmada etkisi olan ve hayatı kolaylaştırmada yardımcı olan kavramlardan birisidir. Fayda gibi semantik açıdan olumlu bir sözcüğün olumsuzluk bildiren “ters” sözcüğüyle kullanılması oksimoron oluşturmaktadır.

“75 (II 21a) (4): **nızvanılıg emgeklerig** tarkarıp... et-öznüng osal sımtag kirlerin arıtp arıg süzük burkanlar tözün b(e)lgürtmiş erürler” (Haz.Kaya, 1994:97)

Nızvanılıg emgeklerig “ihtiraslı acılar”: “Nızvanılıg” sözcüğü ile “emgek” kelimesinin bir arada kullanılmalarından doğan bu yapıda, anlamsal olarak çelişkili bir durum söz konusudur. Acı çeken bir insanın ihtiras ya da gurur içinde olması bu sözcükler arasında zıtlık oluşturmaktadır.

“268 (IV34b) (23) : ...küsüske tayanıp **al altag paramıtıg** netegin bütürürler... kamag “(Haz.Kaya, 1994:175)

Al altag paramıtıg” hileli erdem” : Erdem şeklindeki olumlu bir yapının “al ve altag” gibi olumsuz ifadeler ile kullanımı metinde zıtlık oluşturmaktadır. Bu zıtlığı oluşturan unsurların bir araya gelerek oluşturdıkları ifadeler, oksimoron sanatı içerisinde yer almaktadır.

Yan yana kullanıldığında zıtlık uyandıran sözcükler dışında, gramatikal ekler yoluyla oksimoron oluştuğu bilgisi, Eski Türkçe döneminde de görülmektedir. Özellikle Uygu Türkçesi eserlerinde sık sık yer almaktadır.

+sIz (İsimden İsim Yapan Ek) : Oksimoron yapılar kurmaya yarayan bu ekin asıl işlevi, bir şeyden yoksun bulunma şeklinde olumsuz bir anlama sahip olmasıdır. “Kitapsız, çaresiz, evsiz” örneklerinde olumsuz bir anlamı görürüz. Ancak bu ek, “eşsiz, benzersiz vb.” örneklerde olumlu bir anlama sahiptir. Olumsuz olmasına rağmen olumlu bir anlamı yansıtan ifadeler, oksimoron sanatı içerisinde “olumsuzluğun olumluluğu” kategorisinde değerlendirilmektedir.

“206 (IV3b) (21) : ...İkinti yazınçsız arıg ç(a)hşap(u)d tutmak üze bodı tigme ...” (Haz.Kaya, 1994:148)

Yazınçsız arıg: “suçsuz, günahsız” : +sIz ekinin birleşiminden oluşan bu ifade, “olumsuzluğun olumluluğu” şeklinde yeni bir semantik yapıya işaret etmektedir. Bu semantik yapı, ekin sahip olduğu olumsuzluğun olumlu anlamda kullanılması ile oksimoron oluşturmaktadır.

“215¹ (IV 8a)(24): .... Ötrü arıg edgü edlerig tavarlarig **esirkençsiz** ....” (Haz.Kaya, 1994:152)

Esirkençsiz “cömert, eli bol” : +sIz ekinin birleşiminden oluşan bu ifade, olumsuzluğun olumluluğu şeklinde yeni bir semantik yapıya işaret etmektedir. Bu semantik yapı, ekin sahip olduğu olumsuzluğun olumlu anlamda kullanılması ile oksimoron oluşturmaktadır.

“218¹ (IV 9b) (8): ... kentün tuyunmuş **kkirsiz arıg akıgsız bilge bilig** erür ..”(Haz.Kaya, 1994:153)

Kkirsiz arıg akıgsız bilge bilig: “temiz ve saf bilgi” : Bu ifade, +sIz ekinin birleşiminden oluşan oksimoron örneğidir. Sözcüğe eklenen gramatik yapı, “olumsuzluğun olumluluğu”nu yansıtarak ekin işlevinde var olan olumsuzluğu olumlu bir yapıya dönüştürmüştür.

“241 (IV. 21a) (9) : erigde ürüg uzatı **sımtagsızın** dyanta örügin amılın erürler “(Haz.Kaya, 1994:164) Sımtagsızın “sımtag: tembel >sımtag+sız: çalışkan”

Bu ifade, +sIz ekinin birleşiminden oluşan oksimoron örneğidir. Sözcüğe eklenen gramatik yapı, “olumsuzluğun olumluluğu”nu yansıtarak ekin işlevinde var olan olumsuzluğu olumlu bir yapıya dönüştürmüştür.

“313² (IV.59a) (11): takı bodıs(a)t(a)vl(a)rka körü **kanınçsız körkle** kız erdinisi tolpe et’-özin...” (Haz.Kaya, 1994:194)

Kanınçsız körk : “son derece güzel” : Bu ifade, +sIz ekinin birleşiminden oluşan oksimoron örneğidir. Sözcüğe eklenen gramatik yapı, “olumsuzluğun olumluluğu”nu yansıtarak ekin işlevinde var olan olumsuzluğu olumlu bir yapıya dönüştürmüştür.

4.1.2.2. Üç İtigsizler

“100 a (2) : ol üç tip ikileyü **artuksuz eksüksüz...**”(Haz. Özönder, 1988:33)

Artuksuz eksüksüz “tam ve eksiksiz” : +sIz ekinin birleşiminden oluşan bu ifade, ekin sahip olduğu olumsuz anlamı verme metinde olumlu bir anlamı verme üzerinedir. Bu ek, bilindiği gibi “yoksunluk” anlamı vermektedir. Buradaki yoksunluk durumu olumsuzluktan yoksun bulunma, bir eksikliğin olmaması anlamındadır.

“106 b (17) : ol bağ **kkirsiz akıgılığ nom-nung** piraptı-sın...” (Haz.Özönder, 1988:41)

Kkirsiz akıgılığ nom-nung “temiz ve saf nom” : +sIz ekinin birleşiminden oluşan bu ifadeler, ekin sahip olduğu olumsuz anlamı verme metinde olumlu bir anlamı verme üzerinedir. Bu ek, bilindiği gibi “yoksunluk” anlamı vermektedir. Buradaki yoksunluk durumu olumsuzluktan yoksun bulunma, bir eksikliğin olmaması anlamındadır.

“115a (11) : .. **okşatısız tip ...” benzersiz diyerek** “(Haz.Özönder, 1988:51) : +sIz ekinin birleşiminden oluşan bu ifadeler, ekin sahip olduğu olumsuz anlamı vermekten ziyade olumlu bir anlamı yansıtma üzerinedir. Bu ek, bilindiği gibi “yoksunluk” anlamı vermektedir. Buradaki yoksunluk durumu olumsuzluktan yoksun bulunma, bir eksikliğin olmaması anlamındadır.

4.1.2.3. İrk Bitig

İrk Bitig’de dikkat çeken yapılardan biri de anlamsal olarak olumsuzluk bildiren “anyıg” sözcüğünün zarf görevinde kullanılması ve “son derece, çok” anlamlarını vermesidir. Olumsuz bir anlama sahip olan bu kelimenin anyıg edgü: çok iyi” şeklindeki olumlu bir ifade ile yan yana kullanılması oksimoron oluşturmaktadır.

5. anyıg edgü ol “çok iyidir” (Haz.Tekin, 2013b:19)

18. anyıg edgü ol “ çok iyidir” (Haz.Tekin, 2013b:21)

55. anyıg edgü ol “ çok iyidir” (Haz.Tekin, 2013b:25)

Anyıg : “1.kötü 2. Fena 3. Çok “ (Haz.Tekin, 2013b:50)

Görüldüğü üzere, kelimenin sahip olduğu son anlam, sözcüğün bilinen olumsuz anlamlarından ziyade olumlu anlamlara sahip kelimelerle kullanıldığında bilinen işlevinden başka bir işleve ulaştığı görülmektedir.

4.2.Orta Türkçede Oksimoron

Toplumların yaşadığı değişimler, girmiş oldukları yeni kültür dairleri toplulukların dillerinde değişimler meydana getirmektedir. Eski Türkçe dönemi içerisinde Uygurların Maniheizm ve Budizmi benimsemesiyle dilde yaşanan değişme Orta Türkçe dönemi olarak bilinen dönemde görülmüştür. bu dönem hakkında Özyetgin, *Türklerin 10. yüzyılda İslâmiyeti kabul ederek yeni bir muhite girmesiyle, Eski Türkçe döneminden itibaren süregelen yazı dili geleneği değişmemiş, aynen devam etmiştir. Ancak İslâmiyete girmeye Eski Türkçe dönemi kapanmış ve yeni yazı dilleri oluşum sürecini toplayan Orta Türkçe dönemi (11-16.yy) başlamıştır.* (Özyetgin, 2006:7) şeklinde değerlendirmeler yaparak Orta Türkçe dönemini oluşturan gelenek hakkında bilgiler vermiştir.

Bu dönemde Orta Asya steplerinden çıkan Türk toplulukları Avrasya ve ön Afrika coğrafyasına yayılmaya başlamışlardır. Ogurlar ve Kıpçaklar, Kıpçak bozkırlarına (Deşt-i Kıpçak) ve Mısır-Suriye bölgesine; diğer eski Türk toplulukları batıya, Avrasya derinliklerine; Uygurlar güneye, Şincan'a; Oğuzlar ise güneybatıya, İran, Anadolu ve Balkanlara yönelmişlerdir. Böylelikle Türk dilli topluluklar Avrasya ve Afrika coğrafyasında, çok sayıda siyasî oluşumun, devletin içinde, en eski dönemlerden itibaren tarihsel gelişmeleri belirleyici birer öge olarak tarih sahnesinde yer almışlardır. (Özyetgin, 2006:7)

Orta Türkçe yazı dilini oluşturan dönemi coğrafik olarak ele alan Özyetgin, bu yazı dilinin Orta Asya, Mezopotamya, Avrasya ve Afrika gibi çeşitli ülkelerde revaç gören bir dil olduğunu ifade etmektedir.

4.2.1.Karahanlı Türkçesinde Oksimoron

4.2.1.1.Kutadgu Bilig

A 2 Nesir 5-6 : ... tağı **sansız** selam-ü dürud halklar da yigi yalavaçlarda ödüntisi ulug savçısı “ (Haz.Arat, 2007b:1)

Sansız "sayısız" : +sLz ekinin birleşiminden oluşan bu ifade, "olumsuzluğun olumluluğu" olarak bilinen oksimoron sanatı içerisinde yer alan bir ifadedir. Metinde yer alan "sonsuz selamlar" şeklindeki bir ifade olumsuz bir anlamdan ziyade olumlu bir anlamı yansıtmaktadır.

"**B** ... bu kitab **yawlak 'aziz** turur" (Haz.Arat, 2007b:1) " Bu kitab son derece değerlidir."

Yawlak: 1. Kötü 2. Fena 3. Son derece, çok

Metinde geçen "yawlak aziz" ifadesi, yawlak sözcüğünün sahip olduğu olumsuz anlamın dışında "son derece, çok" şeklinde olumlu bir anlama sahip olmasını göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Oksimoron ifadelerde var olan, "olumsuzluğun olumluluğu" durumu metinde geçen ifadede kendisini göstermektedir. Yawlak ve aziz sözcükleri, görünüş itibarıyla birbiriyle zıt ifadelerdir. Bu ifadeler, bir araya gelerek yeni bir anlamı yansıtarak oksimoron oluşturmuştur.

"B 4. **Sakıssız** birigli kamuğça özi

Yitürür kamuğni ma yimez özi "(Haz.Arat, 2007b :4)

Sakıssız "sayısız" : +sLz ekinin birleşiminden oluşan bu ifade, ekin sahip olduğu olumsuz anlamı yansıtmaktan ziyade olumlu bir anlamı vermesi bakımından "olumsuzluğun olumluluğu" yansıtan oksimoron örneği oluşturmaktadır.

4.2.1.2.Atabetü'l-Hakayık

I. A 17- 18 : **ölügdin tirig** hem **tirigdin ölüg**

Çıkarur körür sen munı kez anga" (Haz.Arat, 2006a :42)

Ölügdin tirig "ölüden diri" ve **tirigdin ölüg** "diriden ölü" : Birbiriyle zıt kullanımda olan bu ifadeler, birleşerek yeni bir ifade oluşturmuş, bu ifade yeni bir semantik anlama işaret ederek oksimoron örneği oluşturmuştur.

"IV. 87-88 : **öküş az** tip aymaz pezirler tengiz

Bulit hedye kılsa uşak katreni " (Haz.Arat, 2006a :46)

öküş az "çok az" : Az ve çok şeklinde iki zıt sözcüğünden oluşan bu ifade, zarf görevinde kullanılarak yeni bir semantik anlamı yansıtmaktadır. Bu ifade, oksimoron örneği taşıyarak zıtlıkların birliğini sunmaktadır.

"XII. 355-356 : uluğ doldukunçça tüzünrek bolup

Uluğka kiçiğke sılığ kıl sözüng "(Haz.Arat, 2006a :69)

Uluğka kiçiğke "herkes" : Uluğ ve kiçiğ sözcüklerinin birleşiminden oluşan bu ifadede zıt unsurların birleşiminden oluşan yeni bir ifade söz konusudur. Bu ifade, "büyük küçük" anlamında "herkes" şeklindeki bir anlamı vererek yeni bir semantik yapıyı yansıtarak oksimoron oluşturmaktadır.

4.2.2.Harezmi Türkçesinde Oksimoron

4.2.2.1.Mu'inü'l- Mürid

"40 -4a / 3:

bu cümle halayık müsâfir miñiz

taķı dūnya **tūpsūz kırıģsız tiģiz**

uģan zikri birle bulungay tiliģ

eger nūģ necī tiģ aman kolsaņız” (Haz.Karamanlıođlu, 2006:7)

Tūpsūz kırıģsız tiģiz “dipsiz deniz” : +sIz ekinin birleģiminden oluģan bu ifadede, ekin sahip olduđu olumsuzluđu yansıtma yerine, olumlu bir iģlevde kullanıldıđı gōr÷lmektedir. Bu durum olumsuzluđun olumluluđu olarak bilinen oksimoron sanatına örnek teģkil etmektedir.

“43- 4a /13

k÷l÷p **az ÷k÷ģ** yığlayu bu kiģi

m÷s÷lmān boluğlı kerek yay kıģı

ni munça şarab ‘ayģ temāģā kerek

tamuğ-dın āzād bolmağınça baģı” (Haz.Karamanlıoğlu, 2006:8)

Az ÷k÷ģ “az çok”: Birbiri ile zıtlık ierisinde olan iki sōzc÷đün birleģiminden oluģan bu ifade, mantıksal olarak bir eliģki yansıtma da metinde geen bu ifadelerin zarf gōrevinde kullanılması, “az ÷k÷ģ” yapısının oksimoron olarak değerlendirilmesine yol amıģtır.

4.2.3.ağatay T÷rkesinde Oksimoron

Baburname (215a / 12) : ... Bēg ve Bēget, **uluk kiik** saık kēt÷rdiler. şalın aķ tenge ÷k÷ldi. Andın burun ana kalın ok yarmaķnı bir yerde kōr÷lmeyd÷r ēdi. Hayli yađģı tōy boldı. (Akt.Argunģah, 2014:225)

Uluk kiik” b÷y÷k k÷÷k (herkes)” : İki zıt yapının birleģiminden oluģan bu ifadede, var olan zıtlık yeni bir anlama iģaret ederek oksimoron oluģturmuģtur. Uluğ kiik örneği ile herkes anlamında yeni bir semantik yapı ortaya ıkmıģtır.

şecere-i Terākime (11) “**bī-ģumar** ol peyđāंबरģa kim bara peyđāंबरlerniņģ yađģısı ve hudaı...” (Ölmez, 1996: 108)

Metinde geen “bī-ģumar: sayısız” ifadesini oluģturan bī- ekinin T÷rkede karģılıđı +sIz ekidir. +sIz ekinin gramatikal olarak bilinen ilk iģlevi “bir Şeyden yoksun olma, eksiklik” anlamını vererek yeni birleģimler oluģturmasıdır. Olumsuz bir anlam vermesi beklenen bu ek, eklendiği sōzc÷klerde “olumsuzluğun olumluluğu” olarak bilinen oksimoron yapılar oluģturmaktadır.

Ferhād u řirīn (25.): Ezeldin **bī-ħad** aģıp ibtidāsi / Ebeddin aseu taģıp intihāsi (Tekin, 2012:80)

Metinde geen “bī- ħad: sayısız, sınırsız” ifadesini oluģturan bī- ekinin T÷rkede karģılıđı +sIz ekidir. +sIz ekinin gramatikal olarak bilinen ilk iģlevi “bir Şeyden yoksun olma, eksiklik” anlamını vererek yeni birleģimler oluģturmasıdır. Olumsuz bir anlam vermesi beklenen bu ek, eklendiği sōzc÷klerde “olumsuzluğun olumluluğu” olarak bilinen oksimoron yapılar oluģturmaktadır.

4.3. Eski Anadolu T÷rkesinde Oksimoron

Batı T÷rkesi olarak bilinen Oğuz T÷rkesinin bir kolu olan Eski Anadolu T÷rkesi, bug÷nk÷ Türkiye T÷rkesi, T÷rkmene, Azerice ve Gagauzca gibi dillerin atası konumundadır. Bu kolun ilk dōnemi olan Eski Anadolu T÷rkesi hakkında Özyetgin, *Orta T÷rke dōneminin batı kolundaki T÷rk yazı dilinin önc÷l÷đünü Oğuzlar yapmıģtır. Daha önce 11. y÷zyılın Orta Asyadaki T÷rk kavimleri iin bir gō devri olduğunu ifade etmiģtik. Batıya doğru Orta Asyanın ierilerinden hareket eden bir baģka b÷y÷k T÷rk boyu da Oğuzlar olmuģtur. Horosan ve İnan’dan batıya doğru uzanarak 13. y÷zyılda Azerbaycan, Anadolu ve Irak bōlgesinde Oğuz T÷rkesi temelinde oluģturulan Eski Anadolu T÷rkesi, Orta T÷rke dōnemi iinde Batı T÷rk yazı dili alanının temsilcisi olmuģtur.* (Özyetgin, 2006:7) Şeklinde değerlendirmelerde bulunarak Orta T÷rke ierisinde yer alan Batı kolunun ilk ürünü olan Eski Anadolu T÷rkesinin Oğuz karakteri taģıdıđını belirtmektedir.

4.3.1.Tabiatnāme

Bu eserde, özellikle Arapa ve Farsa olumsuzluk ekleri bī- ve lā- ekleri ile T÷rkede +sIz anlamına gelen oksimoron örnekleri oluģturulmuģtur. Bu yapılar, sahip oldukları “bir Şeyden yoksun bulunma” gibi durumları devre dıģı bırakarak olumlu bir anlam sunmuģlardır.

“G÷ller aılmıģ emende **bi-gerān**

Karģı kılurlardı b÷lb÷ller fiđān” (Haz.Karasoy, 2009:38)

Bi-gerān “usuz bucaksız” : İki yabancı yapının birleģiminden oluģan bu ifadede, bī- eki olumsuz bir anlam yansıtma yerine eklendiği sōzc÷đe bu yapıda olumluluk katarak oksimoron yapılar da var olan “olumsuzluğun olumluluğu” na iģaret etmektedir.

“195: ün řarāb-ı sīb oldı mu’tedil

lā-cerem anuñla kuvvet buldı dil “(Haz.Karasoy, 2009:70)

Lā-cerem “şüphesiz” : İki yabancı yapının birleģiminden oluģan bu ifadede, lā- eki olumsuz bir anlam yansıtma yerine eklendiği sōzc÷đe bu yapıda olumluluk katarak oksimoron yapılar da var olan “olumsuzluğun olumluluğu” na iģaret etmektedir.

4.3.2.Bahrū’l- Hakāyık

“8A

1.Mu’in÷nd÷r alab **ģeks÷z ğimānsuz**

Kim÷ñ Őekki ola şaldı imānsuz” (Haz.T÷rk, 2009:65)

Şeksüz gümânsuz "kuşkusuz" : +sIz ekinin birleşiminden oluşan bu ifade, "olumsuzluğun olumluluğu" durumunu belirtecek olumlu bir anlama işaret etmektedir. Bu olumlu anlam, ekin sahip olduğu işlevin dışında farklı bir anlama sahip olmasından ileri gelmektedir.

"23 B

Kıyas it imdi anlar kim içerler

Gice gündüz anuñla hoş geceler "(Haz.Türk, 2009:96)

Gice gündüz "her zaman" : Gece ve gündüz şeklinde iki zıt yapının birleşiminden oluşan bu ifade, yeni bir semantik yapıya işaret etmektedir. Bu yapı, gece ve gündüz kavramları arasındaki zıtlıktan ziyade "her zaman" anlamını veren geniş zaman kullanımına işaret etmektedir.

"25B

Eyü yavuz 'ameldür bile yoldaş

Eyüsin kazanı görgil karındaş "(Haz.Türk, 2009:100)

Eyü yavuz "iyi kötü" : İki zıt yapının birleşiminden oluşan bu ifade, sıfat tamlamasının tamlayan unsuru olarak metinde yer almaktadır. Bu ifade, çelişkili kavramları bünyesinde barındırması bakımından oksimoron örneği oluşturmaktadır.

"Bilirsin bu sözi yoğdur yalanum

Eyü yavuz adamdur şoñ kılanum" (Haz.Türk, 2009:100)

Eyü yavuz "iyi güçlü": Yavuz sözcüğünün ilk anlamı "kötü, fena" (Tekin, 2010a:183) şeklindedir. Bu sözcük zamanla anlam iyileşmesine uğrayarak "güçlü, kuvvetli" (Kanar, 2011:752) anlamlarına gelmektedir. Metinde geçen "eyü yavuz" ifadesi, "iyi kötü" olarak değil de "iyi ve güçlü adam" şeklinde bir anlama sahiptir. Bu yönüyle ifade, oksimoron oluşturmaktadır.

"53 B

Günâh itdün Hakuñ emrini koduñ

Sana **gitmez mi** ne dirsiñ ol oduñ "(Haz.Türk, 2009:156)

Bu ifade, geniş zamanın olumsuz sorusu (-mAz) ile oluşmuş bir yapıdır. Bu yapıda, "olumsuzluğun olumluluğu" şeklinde görülen bir durum söz konusudur. "Gitmez mi?" şeklindeki bir soruya verilecek cevap "gider" şeklindedir. Bu bakımdan gitmez mi? ifadesi oksimoron örneği oluşturmaktadır.

4.3.3. Süheyl ü Nev-Bahâr

"18-2 : ne eylük kim étmek gerek étgil

gider olıcak **kayğusuz** gitgil "(Haz.Cin, 2012:56)

Kayğusuz "kaygısız" : +sIz ekinin birleşiminden oluşan bu ifade, olumsuz bir anlamdan ziyade, olumlu bir anlama işaret etmesi bakımından önemlidir. Çünkü +sIz eki, genellikle olumsuzluk bildirmesine rağmen, metinde geçen "kayğusuz" ifadesinde olumlu bir anlamın olması bu ifadenin oksimoron olduğunu göstermektedir.

"30-10: ulu kiçi begler kamu geldiler

yéyüp içüp oynayuban güldüler" (Haz.Cin, 2012:68)

Ulu kiçi begler "tüm beyler" : İki zıt ifadenin birleşiminden oluşan bu ifade, metinde yeni bir semantik yapıya işaret etmektedir. Bu yeni yapı, bilinen zıtlıktan ötede "herkes, tüm" anlamında kapsayıcı bir anlamı yansıtması durumu ile görülmektedir. Burada "büyük küçük" ifadesi ile "herkes, tüm" ifadeleri kastedilmiştir. Metinde geçen bu ifade, oksimoron sanatı içinde yer almaktadır.

5.Sonuç

Türk dili ve edebiyatı açısından "oksimoron" sanatına yönelik dağınık halde bulunan çalışmalar, çeşitli araştırmacıların görüşlerinden hareketle ele alınarak oksimoron sanatının genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Batılı araştırmacıların sanat hakkında verdiği bilgilerden hareketle, oksimoron sanatının Türk şiirindeki yeri sorgulandığı bu çalışmada, Türk edebiyatında oksimoron sanatının yapı bakımından oluşumu yönünden Batı'dan farklı yanların olduğu görülür.

Oksimoron yapılar, vurgu sağlar. Yazarın iletmek ve vurgulamak istedikleri düşünceler doğrultusunda metin üzerinde kendini gösteren bu yapılar, vurguyu anlatımı etkili kılma noktasında amaç haline getirir. Belli bir fikre ve kişisel düşünceleri yansıtmak isteyen her birey, birbiri ile çelişkili ya da zıt durumda olan yapıları kullanarak bunu sağlar. Çalışmada yer verdiğimiz oksimoron örnekleri, zıt ya da çelişki kavramlarla belli bir fikri yansıtmaya amacı taşımaktadır.

Oksimoron yapılar, genellikle sıfat ve sıfat tamlaması şeklinde oluşan yapılarca ifade edilir. Ayrıca, oksimoron oluşturacak yapıların "isim+isim, zarf+zarf, zarf+fiil" vb. şeklinde oluştuğu da unutulmamalıdır. Ele alınan metinlerde, genellikle +sIz "yoksunluk" eki, sözcük bazında iki zıt sözcüğün bir arada kullanıldığı, "eyü yavuz", "az çok", "uluğ kiçiğ", "gice gündüz" örnekleri ile "olumsuzluğun olumluluğu" vurgulanmıştır.

Kısaltmalar

Akt.: Aktaran

Haz.: Hazırlayan

M.S.: Milattan Sonra
s.: Sayfa
vb.: ve benzeri

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, Namık (2012). "Müştemilü'z- Zıddeyn-Oksimoron" , *Türk Edebiyatı Dergisi*, s.65-67.
- AÇIKGÖZ, Namık(2012). "Müştemilü'z- Zıddeyn-Oksimoron" , *Türk Edebiyatı Dergisi*,s.65-67
- AKSAN, Doğan(2013). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ARAT, Reşit Rahmeti(2006). Edib Ahmet b.Mahmud Yükneci *Atabetü'l- Hakâyık*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ARAT, Reşit Rahmeti(2007). Yusuf Has Hacıb *Kutadgu Bilig*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ARGUNŞAH, Mustafa(2014). *Çağatay Türkçesi*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- BABACAN, İsrail(2012). *Klasik Türk Şiirinin Son Baharı Sebki-Hindi (Hint Üslubu)*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- BALCI, Umut(2012). "Şiir Dilinde Sapma ve Alışılmamış Bağdaştırmaların Çevirisi" , *The Journal Of Academic Social Science Studies*, s.43-53.
- CENGİZ, Erdal (2007). "Paradokslar ve Karar Verilemezlik" , *Ankara Barosu Dergisi*, s.77-81.
- CİN, Ali(2012). Mesud Bin Ahmed *Süheyl ü Nev- Bahâr (Kenzü'l- Bedâyi) İnceleme- Metin- Dizi*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- COŞKUN, Menderes(2012). *Sözün Büyüsü Edebi Sanatlar*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- ELOĞLU, Metin(2014). *Bu Yalnızlık Benim*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- EROĞLU, Süleyman(2014). "Turkish Advertisement Texts From A Linguistic and Cultural Aspect" , *Synergies Turquie*, s.71-88.
- FLAYİH, M.(2009). "A Linguistics Of Study Oxymoron" , *Journal Of Kerbala University*, S.30-40
- GİRARD, René (2007). "The Passionate Oxymoron In The Romeo and Juliet " > Actes des congr> Actes des congrés de la Société française Shakespeare, *Référence électronique*, s.41-56.
- GÜNGÖR, Ahmet (2014). " İkiriklem (Oksimoron) Uyumsuzluğun Uyumu" , *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014, s.102-121.
- GÜREL, Emet, BAKIR, Uğur(2008). "Reklamda Provokasyon ve Şok: Oliviero Toscani ve Benetton Reklam Kampanyası" , *Pi-Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*, s.1-32.
- İŞİ, Hasan(2016). *Yapı ve Tür Bakımından Oksimoron (Modern Türk Şiiri Örnekleri Bağlamında Dil İncelemesi)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KANAR, Mehmet (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Say Yayınları.
- KARAKOÇ, Sezai(2011). *Monna Rosa Şiirler I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.
- KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi(2006). *Şeyh Şeref Hacı Mu'inü'l- Müri*, İstanbul: Beşir Kitapevi.
- KARASOY, Yakup(2009). Tutmacı Eski Oğuz Türkçesiyle Yazılmış Bir Tıp Kitabı: *Tabiatnâm*, Konya: Palet Yayınları.
- KAYA, Ceval(1994). *Altun Yarak Giriş, Metin ve Dizin*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KELEN, Christopher(2007). *An Introduction To Rhetorical Terms*, Tirril: Humanities-Ebooks.
- KISAKÜREK, Necip Fazıl(2013). *Çile*, İstanbul: Doğu Yayınları.
- ÖLMEZ, Mehmet(2013). *Orhon-Uygur Hanlığı Dönemi Moğolistan'daki Eski Türk Yazıtları Metin – Çeviri- Sözlük*, Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- ÖLMEZ, Zuhâl Kargı(1996). *Ebulgazi Bahadır Han Şecere-i Terâkime*, Ankara: Simurg Yayınları.
- ÖZÖNDER, F.Sema(1998). *Üç İtigsizler*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖZTEKİN, Özge(2009). "Eski Şiire Diyalektik Gönderme: Sebki-Hindi'nin Alışılmamış Bağdaştırmalarında Metaforik Bir Yansıma Olarak Karşıtların Birliği" , *Turkish Studies*, s.519-528.
- PANTHER, Klaus-Uwe; Thornburg Linda L.(2012). "Antonmy In Language Structure and Use" , *Cognitive Linguistic Between Universaliry and Variation, Newcastle Upon Tyne* , *Cambridge Scholars Publishing*, s.161-188
- PETRENKO, Victor F., KOROTCHENKO, Evgeniya A. (2012). "Metaphor As A Basic Mechaism Of Art(Painting), *Psychology In Russia: State of Art*,s.531-567
- PLETT, Heinrich F.(2010). *Literary Rhetoric, Concepts, Structures, Analyses*, Brill Publication.
- SHEN, Yeshayahu(1987). "On The Structure Understanding Of Poetic Oxymoron" , *Poetics Today*, s.105-122
- TAVKUL, Ufuk(2003). "Türk Lehçelerinin Sınıflandırılmasında Bazı Kriterler" , *Kırım Dergisi*, 23-32.
- TEKİN, Gönül Alpay(2012). *Ali Şir Nevâyî Ferhâd u Şîrîn İnceleme- Metin*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TEKİN, Talat (2010). *Orhon Yazıtları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TEKİN, Talat(2013). *İrk Bitig*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TÜRK, Vahit(2009). *Hatiboğlu Bahrü'l- Hakâyık*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Elektronik Kaynaklar**
- A.Melek Özyetgin, Tarihten Bugüne Türk Dilini Alanı
http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20DILI/ozyetgin_tarihten_bugune_turkdili.pdf , Erişim Tarihi: 13.07.2016
- Lisbeth Booth, "What Is the Difference Between an Oxymoron and a Paradox?" ,
http://www.ehow.com/info_8634647_difference-between-oxymoron-paradox.html
Erişim Tarihi: 30.04.2015
- V.G Zabel, "Emotion in Poetry"
http://poetry.awardspace.co.uk/Emotion_in_Poetry_Oxymoron.html , Erişim Tarihi:07.10.2015
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.552ba679e81a03.06777844 Erişim Tarihi: 13.04.2015
- <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/turkish/oxymoron>Erişim Tarihi: 13.04.2015
- <http://dictionary.reference.com/browse/oxymoron?s=t> Erişim Tarihi: 13.04.2015
- <http://dictionary.reference.com/browse/oxymoron?s=t> Erişim Tarihi: 13.04.2015
- <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/oxymoron> , Erişim Tarihi: 13.04.2015
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=PARADOKS Erişim Tarihi: 12.08.2015